

Minna Canth.

MURTOVARKAUS.

NÄYTELMÄ VIIDESSÄ KUVAUKSESSA.

Porvossa 1883.

Werner Söderström,

Kustantaja

MURTOVARKAUS.

NÄYTELMÄ WIIDESSÄ KUVAUKSESSA.

Kirjoittanut

MINNA CANTH.

Porvoossa 1883.

Werner Söderström,

Kustantaja.

UURTOVARKAUS.

NÄYTELÄ WILHESSÄ KUVAUKSESSA.

WILHESSÄ

MINNA LANTIN.

PORVOOSSA 1883,
G. L. Söderström'in kirjapainossa.

HENKILÖT.

Ukonniemi, }
Peltola, } talonisäntiä.

Niilo, Peltolan poika.

Loviisa, Ukonniemen tytär.

Aholan Antti, torppari.

Maria, hänen vaimonsa.

Helena, heidän tyttärensä.

Hoppulainen, itsellismies.

Penttula, noita.

Matti, }
Eero, }
Kalle, } kylän nuorisoa.
Kirsti, }
Liisa, }
Vappu, }

Eräs vanha talonpoika.

Pitäjään vanginkuljettaja.

Kyläläisiä.

ENSIMMÄINEN KUVAUS.

(Aukeahko paikka honkametsässä. Perällä näkyy järvi, jonka vasemmalla puolen niemi korkeine kukkuloineen pistää esiin. Juhannusaatto. Kylän nuoriso huvitteleiksen iloisella tanssilla. Laulu alkaa jo ennen esiripun nostettua.)

„Rosvo, rosvo olit sä,
Kun varastit mun ystävän:;
Minä luulen,
Fralla laa,
Minä luulen,
Fralla laa,
Minä luulen,
Fralla lalla, fralla lalla laa!“

„Enpä tiennyt syytä siihen,
Miksis minun hylkäsit:;
Minä luulen,
Fralla laa,
Minä luulen,
Fralla laa,
Minä luulen,
Fralla lalla, fralla lalla laa!“

(Peltola ja Ukonniemi tulevat oikealta. Nuoret taukoavat tanssista.)

Peltola. Hei vaan! Johan täällä ilo on korkeimmillaan. Hyvää iltaa ja hauskaa juhlaa, te nuoret! No, ovatko tyttäret jo ottaneet selkoa siitä, jos ennen ensi Juhannusta sulhasia saavat?

Kirsti. Hyh, johan nyt!

Vappu. Mitäpä me niistä tiedoista!

Matti. Vai mitäpä me niistä tiedoista! Kas vaan, kuinka ovat olevinaan. Niinkuin ei sitä muka tiedettäisi, että he joka ikinen jo ovat käyneet ruista sitomassa tänä iltana.

Loviisa (ylpeästi). Minä en ainakaan ole käynyt.

Vappu. Tuo Matti on senlainen ilkiö. Aina hän meitä väijyy.

Matti. Hi, hi, hi, joko pisti vihaksesi Vappu? Muistatko, kuinka sun ja Kirstin kävi viime vuonna Juhannusyönä?

Vappu. Ole vaiti.

Pojat. Kerro, Matti, kerro!

Peltola (on istunut kivelle näyttämön oikealla puolen). Olisipa tuota hauska kuulla, he, he, he. (tarjoo tupakkaa Ukonniemelle.)

Matti. Ha, ha, ha, en elämässäni ole nauranut niin paljon kuin sinä yönä. Muistatkos Kalle?

Kalle. Kyllä muistan.

Pojat. No, kerrohan jo!

Vappu. Jos vaan kerrot, Matti, en sinuun ikänäni lepy.

Matti. Mutta kas, kun nyt kerron kiusallasikin. Me olimme Kallen kanssa piiloutuneet pensaan taakse likellä maantien risteystä, Kuusiston kohdalla. Puoliyön aikaan tulevat nämä hiipien ja arkoina polkutietä ja vilkaisevat vähän väliä oikeaan ja vasempaan. Paidat heillä oli hampaissa ja pitkät varsiluudat käsissä; eikä heillä muuta ruumiin verhoa ollut kuin valkoiset, hirmuisen suuret lakanat, jotka olivat ympärilleen kietoneet.

Miehet (nauravat). Kuinka sitten kävi?

Vappu. Noita valheita viitsitte kuunnella.

Matti. Valheita? Sano Kalle, eikö ole totta?

Kalle. Totta on joka sana.

Vappu. Sinä olet juuri yhdenlainen kuin Mattikin.

Kalle. No sen tiedät! Me olemme yhtä maata kuin maalarin housut.

Kirsti. Tuppurainen Tappuraisella takausmiehenä.

Pojat. Kuinkas sitten kävi, Matti? Kerro sinä vaan äläkä välitä tyttöjen suuttumisesta.

Matti. Niin, minkäs sille taidan minä? Totuus ei pala tulesakaan.

Pojat. Ei tuleksakaan. No, annahan jo kuulla loppua.

Matti. He tietysti eivät meitä hoksanneet, vaan alkoivat laasta risteyksessä, jotta pöly sakeana tuoksui heidän ympärillään. Ja niin kiivaat he olivat siinä toimessa, ett'eivät ollenkaan kuulleet askeleitamme, ennenkuin olimme aivan heidän takanaan, ha, ha, ha. Voi armotonta, kuinka tytöt silloin parkaisivat, pudottivat samalla paidat hampaistaan ja luudat käsistään maantielle ja hiippasivat pakoon, minkä ennättivät. Ei silloin liha painanut kun luut luistivat, ha, ha, ha.

Eero. Ha, ha, ha, kai te vähän hämmästyitte, Vappu? Ha, ha, ha!

Vappu. Hyh, vielä vähän! Mitä huolimme me senlaisista kuin Matti ja Kalle. Eikös niin Kirsti?

Kirsti. Niin kyllä! Kaks' me tuonlaisista — miksi sanoisin heitä?

Vappu. Sano nallikoiksi.

Kirsti. Kaks' me tuonlaisista pojan nallikoista.

Matti. Kuule pohjaa! Ei uskoisi noita tyttöjä, minkälaisia he ovat. Nallikan nimen nyt saimme siitä jutusta. Mitäs arvelet, Kalle?

Kalle. Kärsiä täytyy.

Liisa. Mutta eipä tiennyt kukaan meitä väijyä, kun Annan kanssa maakivellä seisoimme.

Tytöt. Kuulitteko sitte mitään?

Liisa. Kuulimme hyvinkin.

Tytöt. Mitä te kuulitte? Kerro Liisa hyvä!

Liisa. Kun ensinnäkin kolmasti kolahti, juuri kuin olisi joku lyönyt kahta lautaa yhteen, ja vähän ajan päästä alkoi metsästä kuulua kärryjen rätinää.

Pojat. Maantieltä se mahtoi kuulua.

Liisa. Eipä kuin metsästä. Eikä se liikkunut edes ei taakse, vaan pysyi aina samalla paikalla.

Eero. Ja kauanko sitä kesti?

Liisa. Kai sitä olisi kestänyt kuinka kauan hyvänsä, elleimme olisi säikähdyksestä siunanneet, jolloin kolina heti taukosi, ja mekös juosta vilistimme kotia, että olimme henkemme menettä.

Eero. Voi, taivasten tekijä, mimmoisia pelkuria nuo ty-

töt ovat. Minä teidän sijassanne olisin heti lähtenyt astumaan ääntä kohden ja ottanut likemmin selkoa kummituksesta.

(Kulissien takaa kuuluu viulun soittoa.)

Kaikki, Kuulkaa! Hoppulainen siellä tulee viulunensa.
(katsovat vasempaan.)

Hoppulainen (tulee laulaen, soittaen ja tanssien).

„Vanhan Loikan kirjat ovat pöydällä leviällä,
Eron annan vanhalle Loikalle mielellä keviällä.“

„Vanha Loikka luuli minulle tiliä tekevänsä.
Ei hän tiennyt tilin päiviä itse näkevänsä.“

Kaikki (nauraen). Hei, Hoppulainen, terve mieheen!

Hoppulainen (taukoamatta tanssista). Olkoon menneeksi!

„Vanhan Loikan haudan kaivan tervaskannon juureen,
Kaivan vähän syvemmälle, löydän sieltä uuden.“

Peltola (nauraen). Sitä miestä vaan ei huolet paina. No, mitäs Hoppulaiselle muuta kuuluu?

Hoppulainen (lakkaa tanssimasta). A kuin nyt Aunukses kuuluu? A kurjaa kuin kuuluu. A kirkki kuin paloi. Ka minkäs te jumalat joutui? Ka isoot jumalat kiipesit puuhun, ka pienet tallattiin loaks, ka vietiin niit Moskovaaseenkin kymmenen hevoskuormaa.

Peltola. Taisit olla kyydissä?

Hoppulainen. Ka en ollut. Eihän ole Heikillä hevosta, millä kyytiä tekee. (tanssii taaskin ja laulaa.)

„Vanhan Loikan, riivatun, minä tervaksissa keitän,
Uuden Loikan, siunatun, minä silkki-täkillä peitän.“

(lakkaa tanssimasta ja katsoo tyttöihin, jotka hänellä nauravat). Hei, — onhan täällä, näemmä, väkeä enemmän kuin helluntain epistolassa. Ovatko nuo tytöt kaikki tästä kylästä?

Eero. Katso tarkkaan että näet.

Hoppulainen. Mikäpä niitä poskistaan tuntee, sanoi Erkkilä sikojaan. Taitaa vaan olla yksi Huittisten mukula, toinen Loimaan vasikka, kolmas Viaporin värintyöri, neljäs Vesilahdesta kotoisin. (Kaikki nauravat.)

Niilo. Mutta eiköhän olisi jo aika kokkoa laittaa?

Eero. Olisipa hyvinkin. Mihinkä se vaan laitettaisiin?

Peltola. Tuolta vuorelta se parhaiten loistaisi.

Kaikki. Varmaankin. Sinne se pitää laittaa.

Hoppulainen. No, kommen hiit, konkkapolvet. Peli-manni käy edellä ja soittaa marssia, muut astuvat jäljessä; mutta hyvässä järjestyksessä, ett'ette mene sekaisin kuin Lonkan lapset.

Peltola. Kerätkää te nuoret sinne aineet valmiiksi, kyllä mekin täältä tulemme, siksi kuin kokko palamaan pannaan.

Hoppulainen. Uls ja mars', sanoi Siukko poikiaan. (Soittaa marssia ja menee edellä vasempaan; laulaen seuraavat häntä kaikki muut paitsi Ukonniemi ja Peltola.)

Peltola (hetkisen äänettömyyden jälkeen). Kyllä nyt onkin kauden ilta.

Ukonniemi. On tottakin. Poutaa ja lämmintä on Jumala näinä aikoina antanut yltä kyllin. Touot vaan alkavat sadetta kaivata.

Peltola. Ei pikkuinen sade pahaa tekisi. Minä pelkäsin tänä kevänä myöhästyneeni kylvön kanssa, mutta jos näin pitää päälle, ei mitään vaaraa ole. Vai kuinka luulee naapuri?

Ukonniemi. Ei myöhästymisestä puhettakaan tänlaisena kesänä. Naapurilla kuuluu olevan kahdeksan tynnyriä ohraa kylvössä tänä vuonna?

Peltola. Kahdeksan tynnyriä ohraa, kuusi tynnyriä ruista ja viisitoista tynnyriä kauraa. Ja sen tohdin sanoa myös, että maa on hyvässä voimassa.

Ukonniemi. Mainiot ovat peltonne. Ei se talo suotta Peltolan nimeä kannan.

Peltola. Ja niityt myöskin vetävät vertoja vaikka vielä omillennekin. Tallissani on viisi hevosta ja navetassa ammoo kuusitoista lypsävätä. (sytyttää piippuaan; rykii.) Kun kerran minusta aika jättää, saa poikani siitä kunnon talon. — Onko naapurilla muuten mitään poikaani vastaan?

Ukonniemi. Ei suinkaan. Niilo on kelpo nuorukainen, sen kaikki sanovat.

Peltola. Ja siinä he ovat oikeassa, sen voin vakuuttaa, niin isä kuin olenkin. Hm — — — Näettekös naapuri, nyt on asian laita, suoraan sanoen, niin, että siitä saakka kun vai-

moni kuoli, ovat sisälliset talouden toimet meillä tahtoneet käydä vähän hunningolle. Piikoihin ei ole luottamista, emäntä talossa olla pitää. Sentähden olen vaatinut Niiloa menemään naimaan, mutta poika on, näette, semmoinen pelkuri, ettei hän rohkene panna asiaa toimeen (vaikenee, vetäisee muutamia savuja.)

Ukonniemi. Turhaa ujoutta. Ei suinkaan Niilon rukkasia tarvitse peljätä, pyytäköön ketä tyttöä hyvänsä paikkakunnalta.

Peltola. Niinkö luulette, naapuri? Entä jos hän pyytäisi Loviisaa? Antaisitteko hänelle tyttärenne?

Ukonniemi. Miks'ei, — parempaa vävyä en voisi toivoakaan.

Peltola. Oikeinko todella? Annatte siis Loviisan Niilolle emännäksi?

Ukonniemi. Jos vaan nuoret itse haluavat yhteen mennä, niin (nousee) en minä puolestani ole vastaan.

Peltola (nousee myöskin). Vielä tänä iltana täytyy meidän saada asia selville. Mitähän, jos lähtisimme tuonne ylös nyt, arvelen heidän jo kohdakkoin panevan kokon tuleen. Mutta tuossahan tulee Niilo, juuri kuin käsketty.

Niilo (tulee vasemmalta.). Siellä aikovat jo sytyttää kokkoa. Tahdotteko katsoa sitä täältä, vai tuletteko ennen sinne luokse?

Peltola Kai me sinne tulemme. (erikseen Ukonniemelle.) Menkää edellä, minä sillä välin puhun täällä pari sanaa Niilolle — — ymmärrättehän?

Ukonniemi. Kyllä — — kyllä ymmärrän.

Peltola. Ja jos tilaisuutta olisi puhutella Loviisaa siellä erikseen, niin — — ymmärrättehän?

Ukonniemi. Niin — — kyllä — — kyllä ymmärrän (menee vasempaan).

Peltola (pidättää Niiloa, joka aikoo lähteä Ukonniemen jäljessä). Jäähän hetkeksi tänne, minulla on sinulle vähän puhuttavaa. — Onpa sinulla taas syytä minua kiittää poika.

Niilo (vilkkaasti). Aina syntymähetkestäni saakka on minulla joka päivä ollut siihen syytä.

Peltola. Niin, niin, — mutta arvaapas, minkä hyvän työn sinulle nyt olen tehnyt.

Niilo. Vaikeampi olisi minun arvata minkä hyvän työn te olette tekemättä jättänyt, isä.

Peltola. En tähän saakka kumminkaan ole morsianta sinulle hankkinut, mutta nyt olen sen tehnyt.

Niilo. Morsianta? Enhän ole pyytänyt teitä, isä, morsianta minulle hankkimaan.

Peltola. He, he, he, siitä näet, että minä pyytämättä-sikin tiedän parastasi valvoa. Mutta arvaapas, ketä olen sinulle toimittanut.

Niilo. Ettehän vaan Ukonniemen Loviisaa?

Peltola. Oikein, juuri häntä minä pyysin. Isä antoi heti suostumuksensa, laita nyt vaan, että tyttökin sinuun suostuu.

Niilo. Sitä varten en kahta tikkua ristiin pane. Ellei suostu, niin olkoon suostumatta, se on minulle juuri yhden tekävä.

Peltola. He, mitä nyt? Oletko järjilläsi poika? Loviisa on rikkain ja kaunein tyttö koko paikkakunnalla; mistä luulet paremman saavasi?

Niilo. En välitä paremmasta enkä huonommasta. Pitäisikö minun vasten tahtoani naimaan mennä?

Peltola. Sinä vaan suotta ujostelet ja olet sentähden vastahakoinen. Kas, tuolla jo Ukonniemi tulee tyttärineen. Ota nyt iloisempi muoto ja jätä asia minun huostaani.

Niilo. Isä, antakaa olla tuonnemmaksi. Minä en —

Peltola. Vaiti, vaiti!

(Ukonniemi ja Loviisa tulevat.)

Peltola. No, naapuri, joko olette puhunut tyttärelle asiasta, ja mitä hän siihen sanoo?

Ukonniemi. Annoinhan hänelle vähän vihiä siitä, mutta pyytäköön nyt Niilo itse häneltä vastausta.

Niilo. Loviisa — — tässä on — — en tiedä kuinka selittäisin — — tässä on tapahtunut —

Peltola. Mitä suotta poikaa kiusaamme, — näettehän, hyvät ystävät, kuinka hän ujostelee.

Niilo. Sanoinhan teille, isä —

Peltola. Niin, sanoit tosin ja pyysit minua puhumaan puolestasi. Ja mitä pitkistä jutuista, minä kysyn suoraan ja

pyydän suoraa vastausta. Huolitteko, Loviisa, tuosta pojastani ja tahdotteko tulla emännäksi Peltolaan?

Loviisa. Enpä tiedä, vaikka tulisinkin. Ei sillä, että minulla sulhasista puutetta on, vaikka heitä ottaisin viisi joka sormelle. Kymmenkunnalta makaa tälläkin haavaa kihlat kirstuni pohjalla.

Peltola. Sitä en ollenkaan epäile. Mutta koska niitä ette kumminkaan voi kaikkia ottaa, vaan yhteen tyytyä täytyy, niin — päätetään, että tulette Niilolle ja jätätte kaikki muut.

Loviisa. No, olkoon menneeksi!

Peltola. Ja se on niin sanalla sanottu, kuin tinalla tinattu. Tuossa, poika, syleile morsiantasi äläkä yhtään epäile. Toista kuraassia, totta vie, minulla oli ennen, kun äiti-vainajatasi kosin.

Ukonniemi (lyö Niiloa olkapäälle). No, onneksi olkoon!

Peltola. Niin, samaa minäkin sanon. Ja mennään nyt sitten kokkoa sytyttämään, koska rakkauden tuli jo saatiin palamaan, he, he, he.

(Ukonniemi ja Peltola menevät vasempaan.)

(Loviisa katselee hetkisen Niiloa, joka ei ole häntä näkevinäänkään, keikahuttaa sitten ympäri ja menee myöskin vasempaan.)

Niilo. Voi, taivasten tekiä, mihin pulaan se isä minun nyt saattoi. Siinä seisoin kuin tuomittu enkä saanut sen vertaa suun vuoroa, että olisin voinut hillitä ukon liikanaista kosimis-intoa. Mutta ei se koira jänistä tuo, joka väkisin metsään viedään. Ja minuako sitte pakotettaisiin naimaan vastoin tahtoani ja vastoin mieltäni. Olenko minä mikään poikanulikka, ettei minulle senlaisissa asioissa sananvaltaa annettaisi. Ei tule, isä hyvä, mitään siitä tuumasta. (istuu syrjään.) Tosin meillä olisi emäntä tarpeen, sillä vaimoväen toimet ovat käyneet päin mäntyä siitä saakka kuin äitini kuoli. Niin — — täytynee minun vaan naimaan mennä saadakseni emäntä taloon. Ei suinkaan siinä muukaan auta. Mutta ensin sietää asiaa harkita, juurta jaksain tuumailla ja punnita, sillä ei ole hoppu hyväksi eikä kiire kunniaksi. Ja sitten tarkastetaan tyttöjä ja katsotaan, kuka niistä on sopiva ja kelvollinen aviopuolisoksi, ystäväksi armaaksi, jonka kanssa tulee jakaa

ilon ja murheen päivät ja johon elinkaudekseen sitoutuu, ettei muu kuin kuolema hänestä eroittaa voi — — — ei muu kuin kuolema — — —

Helena. (tulee oikealta kantaen vakkaista kädessään). Nyt olen siis täällä jälleen! (laskee vakan maahan.) Kuuden pitkän vuoden kuluttua saan nähdä armaan kotoni, saan nähdä nämä seudut kaikki, joissa lapsuuteni ihanat päivät vietin, suruttomana kuin taivaan lintunen. Terve sinä kultainen järvi, joka ennen venhettäni tuudittelit; terve sinä kukkula, joka annoit mun ihailla maailman avaruutta ja syntymä-seutuni kauneutta, ja terve sinä jylhä hongikko, jonka salaista huminaa kesä-illoin niin hurmaantuneena kuuntelin! Yhtä kauniisti vihannoitsee tuo nurmi nyt kuin silloinkin, yhtä suloisesti tuoksuvat metsän kukkaiset ja yhtä viehättävä on lintujen laulu. Oi, kuinka nyt olen onnellinen, kuinka tämä hetki moninkertaisesti palkitsee kuusivuotisen ikävän ja orjuuden. Isä, äiti, — mun armaat vanhempani! Oletteko voineet aavistaa, kuinka lapsenne näiden pitkien vuosien vierieissä on teitä kaihoen kaivannut, kuinka hän joka ilta levolle mennessään, joka aamu vuoteelta noustessaan on halannut teitä nähdä. Sydämmeni on pakahtua ilosta ja riemusta kun vihdoinkin tuo kauan toivottu hetki lähestyy. Mitä sanonevat isä ja äiti, kun äkkiarvaamatta minun edessään näkevät? Lienevätkö he vaan tällä haavaa molemmat kotosalla. (ottaa vakkansa.) Miksi viivyttelenkin vielä ja menetän aikaa, vaikka tuossa tuokiossa jo voin perille päästä. (aikoo lähteä, vaan pysähtyy kokkoa nähdessään.) Mikä valkea tuolla leimuaa? — — Niin, onhan nyt Juhannus-aatto ja kylän nuoriso varmaankin siellä kokkoa polttaa. Malttakaa hetkinen, te lapsuuteni leikki-toverit; kun vanhempiani olen tavannut, käväsen, kenties, teitäkin tervehtimässä. Ah, kun voisin, niin syleillä nyt tahtoisin koko maailmaa!

Niilo (tulee äkkiä esiin). Syleile minua, minua yksin vaan, Helena!

Helena. Mitä? — — Kas, Niilohan se on.

Niilo. Entinen uskollinen leikki-toverisi.

Helena (laskee jälleen vakkansa maahan). Kuinka voit, Niilo? Olethan kasvanut niin suureksi ja tullut niin —

Niilo. Niin —? Sano pois, miksikä olen tullut mielestäsi?

Helena. No, et juuri miksikään.

Niilo. Nyt viisastelet. Etkö aikonut sanoa, että minusta on tullut potra poika?

Helena. Semmoistako luulit tarkoittaneeni. Hui, hai, kaikkea muuta!

Niilo. No, tarkoittit mitä hyvänsä, mutta syleile minua nyt niinkuin lupasit, Helena.

Helena. Kas, kas, mikä velikulta sinä olet. Koska olisin semmoista luvannut?

Niilo. Äsken juuri sen teit. Kuulunhan minäkin maailmaan, tiedämmä.

Helena. Luultavasti; mutta en sinua sittenkään aio syliini ottaa, älä luulekaan.

Niilo (lähestyy Helenaa). Sallinethan kumminkin minun syleillä sinua.

Helena. Ei käy laatuun, Niilo hyvä. Emme ole enää lapsia.

Niilo. Noin ylpeäksi en olisi sinua luullut, Helena.

Helena. Ylpeä en ole; mutta tiedäthän, Niilo, ettei nuoren miehen sovi nuorta tyttöä syleillä — — muulloin — — kun — —

Niilo. Kun? — — Kun hän sitä tyttöä rakastaa, eikö niin?

Helena. No niin, — ja kun myöskin — — —

Niilo. Ja kun myöskin tyttö häntä rakastaa?

Helena. Aivan niin, taikka ehkä oikeammin: kun he aikovat avioliittoon mennä.

Niilo. Helena!

Helena. Niilo!

Niilo. Rakastatko minua, Helena?

Helena. Sinä veitikka. Kuka olisi luullut sinusta tuonlaisen pilkkakirveen tulevan?

Niilo. Ei se ole pilkkaa, Helena, vaan täyttä totta. Rakastimmehan jo lapsinakin toisiamme ja olimme aina yksistä puolin, kun parvessa riita syntyi. Ja muistatko, Helena, kuinka tuon järven rannalla päiväkaudet aina leikkiä löimme?

Helena. Vallan hyvin sen muistan ja muistanpa vielä senkin, kun sinä minua lukemaan opetit.

Niilo. Siihenkin aikaan sinä jo mielestäni olit sievin kaikista tytöistä. Et usko, kuinka ikävältä tuntui, kun sinun täytyi lähteä palvelusta hakemaan tuona kauheana nälkävuonna, kuusi ajastaikaa sitten. Kaiketi olet sinä saanut paljon kovaa kokea palveluksessa ollessasi?

Helena. No, aina vähin; mutta kyllä se kaikki on hyväksi ollut.

Niilo. Mutta nyt juohtuu mieleeni eräs asia. Etkö muista, Helena, että sinä olitkin morsiameni jo ennenkuin kaupunkiin lähditkään?

Helena. Niin, miksikäs en sitä muistaisi. Aina kun talosilla olimme, olit sinä isäntänä ja minä emäntänä.

Niilo. Helena, siitä leikistä täytyy meidän tehdä tosi-asia.

Helena. Mitä joutavia hulluttelet.

Niilo. Ei se ole joutavia eikä se ole hulluutta. — Helena, Jumalan sallimuksesta sinä juuri tänä hetkenä saavuit tälle paikalle. Minä rakastan sinua, Helena, rakastan koko sydämmestäni. Heti kun sinun näin, alkoi sydämmeni sykkiä ja minusta tuntui niin kummalliselta, niin —, niin juuri kuin Aadamille mahtoi tuntua, kun hän unesta heräsi ja näki Eevan seisovan edessään.

Helena. Ha, ha, ha, kaikkipa sinä tiedätkin. Ja mil-tähän sitten Eevalle tuntui seisoessaan Aadamin edessä?

Niilo. Selitä sinä, Helena, se asia.

Helena. Noo, yhtä „kummalliselta“ arvatakseni, kuin Aadamillekin Eevaa nähdessään.

Niilo. Ja tuntuiko Helenallekin samoin Niiloa nähdessään?

Helena. Maltahan mieltäsi, Niilo hyvä. Helena ajatteli näin: Niilo on rikkaan talon ainoa poika, ja minä taas olen köyhän torpparin köyhä tytär. Ei hän siis voi olla minun Aadamini enkä minä hänen Eevansa. (ottaa vakkansa ja aikoo lähteä.) Hyvästi, Niilo!

Niilo. Ei, sinä et saa mennä, Helena, ennenkuin kulet minua vähäisen. Jätä tuo eroitus talollisen ja torpparin lasten välillä sikseen, ei se ollenkaan tähän kuulu. Sano ai-noastaan, että minuun suostut, Helena, ja minä sinulle näy-

tän, ettei mikään maailmassa voi meitä toisistamme eroittaa.
(sulkee Helenan syliinsä.) Helena — tulethan omakseni, armas tyttö?

Helena (kokee hänestä irtautua.) Laske minut, Niilo, voi, laske!

Niilo. Ei, minä en laske sinua, Helena, ennenkuin vastaat.

Helena. Niilo, Niilo, sinä et tiedä, mitä teet. Anna minun mennä.

Loviisa (tulee äkkiä vasemmalta). Ooh, mitä pitää mun näkemäni. — Kas vaan, Aholan Helena se, näemmä, onkin. Joko kaupungissa oli miehistä puute, koska täytyy tulla tänne toisten sulhasia viettelemään?

Helena (erikseen). Toisten sulhasia, sanoi hän? (ääneen.) Mitä tarkoitat, Loviisa?

Loviisa. Mitäkö tarkoitan? Etkö ymmärrä enää selvää puhetta. Oi, että maa elävänä nielisi kitaansa kaikki sinun kaltaisesi naiset!

Hoppulainen (tulee nuorten kanssa vasemmalta.) Sepä hurskas toivo!

Nuoret. Mitä täällä on tapahtunut?

Helena (erikseen). Toisten sulhasia?

Hoppulainen. No, hei! Aholan Helenahan se totta maar' onkin. Terve, terve! Kuinka hurisee? Muistatko vielä, miss' noit' rontikoit' kasvaa, puuss' vai maass'?

Helena. Jättäkää minut rauhaan, Hoppulainen.

Hoppulainen. No, no, leikki sijansa saa, sanoi akka, kun sika nenän vei.

Loviisa. Kuulitteko, kuinka hän sanoi: jättäkää minut rauhaan! — Jätä vaan sinä meidät rauhaan ja mene samaa tietä, jota tullutkin olet, mene siks' pitkää ikää, äläkä tuon koomin enää meille silmiäsi näytä. Täällä et kumminkaan koskaan menesty, sillä me pidämme kunniastamme emmekä kärsi keskuudessamme tuonlaisia kuin sinä olet.

Hoppulainen. Kun korppi olisi tuomarina, niin harvapa meistä, herra nähköön, hevosella kirkkoon pääsisi.

Loviisa. Vaiti, Hoppulainen, teillä ei ole tässä sanan sijaa.

Niilo. Loviisa, Jumal' armahda, sinä pahasti erehdyt Helenan suhteen.

Loviisa. Erehtymisestä ei puhettakaan, koska omin silmin näin teidän tässä sylekkäin seisovan. Rohkenetko väittää sitä valheeksi? — — Ei, sen luulen! Ujostelitpa sinä äsken, Niilo, kun minua kosit etkä uskaltanut minua likellekään tulla. Tuota tuolla et ole moneen vuoteen nähnyt ja kuminkin olit heti valmis häntä syliin ottamaan. Mutta sinua en tahdo siitä nuhdella; tiedänhän, että siivolle naiselle miehet arvon antavat, mutta nuo tuonlaiset, ne voivat tasaisimman vietellä.

Hoppulainen. Paha on pantavan mieli, mutta pahempi panijan kieli.

Helena. Suuri Jumala, mitä sanoisin — — kuinka selvittäisin — —? Voi, he eivät minua millään uskoisi.

Hoppulainen. Älä sure suotta, Helena; pohjatuuli ja naisen torat, ne eivät merkitse mitään.

Loviisa. Hyi, toki, hyi! Minua oikein inhottaa senlaiset naiset, jotka suoraa päätä lentävät miesten syliin.

Niilo. Loviisa, sinun katkera kielesi pakottaa minun tässä kaikkein kuullen selittämään seikkoja, jotka mieluisemmin olisin sinulle ilmoittanut kahden kesken. Se on tosi, että isä äsken minun puolestani sinua kosi; mutta se tapahtui vastoin tahtoani. Pahoin tein, etten miehen tavalla heti ilmituonut ajatuksiani, mutta eipä annettu minulle puheen vuoroakaan. — Helena, sinua on pahoin solvaistu minun tähteni. Anna se minulle anteeksi, ja vastaa äskeiseen kysymykseeni: suostutko tulemaan vaimokseni?

Loviisa. Ha, ha, ha, tuopa vasta oli hyvä juttu, ha, ha, ha. Onko maailmassa mokomaa ennen kuultu ha, ha, ha!

(Peltola tulee vasemmalta.)

Loviisa. Tulette juuri parhaasen aikaan, isäntä, ha, ha, ha. Poikanne täällä selittää, ettei hän muka minusta huoliakaan, vaan kosii torpparinne kaunista tytärtä, joka vaelletuaan maata ja maailmaa, palajaa nyt tänne teille miniäksi. Ha, ha, ha. (kumartaa.) Toivotan onnea! — Noo, mitä noin hämmästyneeltä näytätte? Eikö tyttö ole kylläksi sievä miehestänne? Eikö hänen siniset silmänsä, hänen punaiset pos-

kensa ja tuo hempeä katse jo pane teidänkin harmaata päättänne pyörälle? Älkää peljätkö hänen köyhyyttään; ettehan vielä tiedä, mitä aarteita hän tuossa vakassa tuo kaupungista mukanaan, ha ha ha!

Hoppulainen. Kun on nainen puhemiesnä, niin on piru konttimiesnä.

Peltola. Onko tämä totta, Niilo?

Niilo. Totta se on, isäni.

Peltola. Oletko järkesi menettänyt, vai oletko noiduttu?

Useat. Noiduttu! Hän on noiduttu.

(Ukkosen jyrinää alkaa kuulua tavan takaa.)

Niilo. Helena, vastaa minulle, suostutko tulemaan vai mokseni?

Loviisa. Siinä sen nyt kuulitte, isäntä. (kumartaa.) Toivotan onnea!

Peltola. Mutta minä sanon sinulle, minä, että ennen vaikka poltan taloni, ennenkuin sallin sinun tuoda sinne torpparin tyttö-lunttua emännäksi —

Helena. Vaiti! Ei hiiskahdustakaan enää! Lieneehän toki minullakin tässä sanan valtaa . . . Niilo . . . johan sen sinulle äsken sanoin, meitä ei ole Jumala yhteen luonut. Jätä nuo tyhjät tuumat, — en minä sinulle kumminkaan ikänäni tule. (ottaa vakan maasta ja aikoo lähteä.)

Niilo. Helena, onko tuo viimeinen sanasi?

Helena. Se on viimeinen sanani.

Niilo. Et minusta siis välitä ollenkaan?

Helena. En . . . ollenkaan! (menee vasempaan.)

Loviisa Rukkaset sait, Niilo. Valitan suruasi! Varmaankin hän pitää kaupungin sällit sinua parempana.

Niilo. Mutta minä pidän hänen teitä kaikkia parempana. (menee oikeaan.)

Peltola. Kas niin, nyt hän meni tiehensä. Mutta kyllä minä sen pojan vielä opetan. (menee kiivaasti Ollin jäljessä.)

Vappu. Tuulemaan rupee.

Kirsti. Nostaa pilveä. Katsokaa, kuinka mustana on taivas tuolla.

Liisa. Ja ukkonen jo kuuluu. Uh, nyt tulee aika myrsky. Lähdetään pois.

Matti. Näetkös, tuolla tulee noita.

Eero. Mitähän Penttula yksinään metsässä kävelee näin myöhään?

Kalle. Ja rajuilman noustessa.

Vappu. Hän varmaankin on noitumistoimissa.

Liisa. Hyi, juostaan pakoon.

Hoppulainen. No hei, mennään vaan. Ja Jumala palataksemme tuulen kääntäköön, sanoi akka, kun vastatuuleen sousti. (menevät kaikki vasempaan.)

Penttula (tulee oikealta). Niin nuo houkkiot tuolla lentävät kuin päättömät kanat. Pakenivatko he myrsky-ilmaa vaiko minua?

Loviisa (palajaa). Minä tahtoisin teitä tavata, Penttula. Missä ja milloin siihen olisi tilaisuutta?

Penttula. Puoliyön aikaan, kalmiston kohdalla.

Loviisa. Kalmiston —? Minä — tulen.

Penttula. Painakaa mieleenne: puoliyön aikaan.

Loviisa. Minä muistan, — puoliyön aikaan.

Penttula. Kalmiston kohdalla!

Loviisa. Kalmiston kohdalla. (menee jälleen vasempaan.)

TOINEN KUVAUS.

(Penttulan sauna. Perällä ovi, vasemmalla lavo. Nurkassa oikealla viinatynnyri. Pystyssä seinää vasten ruumiin mittakeppi ja kantapihlaja, joka on kiinni molemmista päistä, mutta keskeltä leikattu halki. Etunäyttämöllä pöytä, jolla on ihmisen pääkallo, kappaleita luvurangosta, noitapussi ja „musta kirja“ levällään.)

(Eräs hammastautia sairastava vaimo istuu voiikkaen ylhäällä lavolla; Penttula seisoo portailla loitsurunoja lukien; ovensuussa penkillä istuu muutamia henkilöitä ja ovella seisoo kylänmies pelkoa ja kauhua osoittaen.)

Penttula:

„Minä mies vähäväkinen,
Poika hienohaltiainen,
Hiljan liikutan hivusta,
Vähän päätä värkyttelen.
Jos ei minuss' miestä liene.
Uron pojassa urosta,
Nouskohon merestä miehet,
Piikoinensa, poikinensa,
Kaikki kansat kuntinensa,
Nämät päästöt päästämähän,
Nämät jaksot jaksamahan.
Nouse luontoni lovesta,
Ha'on alta haltiani,
Syntyäni syen seasta.
Tule Hiisi Hiitolasta
Jumaloista juhkaselkä,
Kanssani kavehtimahan,
Kerallani keikkumahan,
Hiis' on hirveä metsässä.
Minä Hiittä hirveämpi,

Karhea emäke karhu,
 Minä kahta karheampi.
 Ei mua liioin linnat estä,
 Aidat rautaiset aseta.
 Kiskon mie kiviset linnat,
 Portit auki ponkahutan,
 Ratkon aidat rautaisetkin —“

Kylänmies (kaatuu maahan). Pyörryn jo! Voi poloinen päiviäni!

Penttula. Tuo pyövelin ruoka! (lopettaa loitsumisen ja auttaa vaimoa lavalta alas; vaimo menee vaikeroiden ovensuuhun ja istuu penkille.)

Kylänmies (kömpii ylös). Mitäs muori minua pakoittikaan tänne tulemaan. Enhän olisi lähtenyt, en — mutta muori vaan ajoi minua, — ajoi juuri kuin laiskaa hevoskonkia hankeen ajetaan. Sanoi teidän voivan parhaiten ähkystä päästää.

Penttula. Ähkyäkö tahtoisit minun parantamaan, vai?

Kylänmies. Sitä vartenhan muori minun tänne lähetti. Eikä auttanut siinä velikullatkaan, täytyi tulla vaan.

Penttula (ottaa ruumiin mittakepin). Pane pitkällesi tuohon penkille!

Kylänmies. Niin, minäkö? Herra varjele, ettehän minulle vaan aio pahaa tehdä?

Penttula. Tee niinkuin käskin.

Kylänmies. Mutta, hyvä —, hyvä —

Penttula (kovemmin). Tee niinkuin käskin!

Kylänmies. No noh, älkää kiivastuko, — johan minä tähän rupean. Mutta — sallikaa minun ensin kysyä — mikä tuo keppi on?

Penttula. Ruumiin mittakeppi se on.

Kylänmies. Ruumiin mittakeppi! Armahda meitä, joko minusta nyt kirstun mittaa otetaan?

Penttula. Älä vaivaa aivojasi asioilla, jotka kumminkaan eivät kalloosi mahdu, vaan laskeu tuohon penkille niinkuin jo sanoin.

Kylänmies. Kyllä minä laskeun, kyllä. (kädet ristissä.) Mutta älkää minua vaan tappako, minä rukouilen teitä.

Penttula. Houkkio!

Kylänmies. Älkääkä panko minuun mitään noidan nuo-

lia eikä velhoin veitsirautoja, sillä minä olen kristitty ihminen. Muistakaa se, minä olen kristitty ihminen.

Penttula. Mies, sinä koettelet kärsivällisyyttäni. Aiotko minua totella, vai —?

Kylänmies. Koht'sillään, koht'sillään, malttakaa vaan pikkuisen vielä.

Eräs mies ovensuusta. Älä viivyttelä suotta, vaan tee niinkuin on käsketty.

Kylänmies. Oletko läsnä tässä sinä, vieraan miehen puolesta?

Mies. Se on tietty.

Kylänmies. Ja te kaikki, katsokaa tarkoin mitä tässä tapahtuu, vieraan miehen puolesta.

Väki ovensuusta. Sen teemme.

Kylänmies. No, täytynee tähän sitten ruveta (laskeutuu penkille pitkin pituuttaan.)

Penttula (ottaa puukon vyöltään, paiskaa sen pystyyn laattiaan ja asettaa vasemman kantapänsä päälle; vetää sitten miehen kädet suoriksi ja mittaa häntä kepillä vasemman jalan varpaista oikean käden sormiin ja päinvastoin, oikean jalan varpaista vasemman käden sormiin, jota tehdessään hän lukee:)

„Voi, sinä paha pakana,

Tiedänhän sinun sukusi.

Pohjan akka harvahammas,

Teki poikoa yheksän,

Tyttölapsen kymmenennen,

Niille etsi ristijätä,

Eipä saatu ristijätä,

Eikä löytty kastajata.

Itse risti rikkomansa,

Itse kastoi kantamansa.

Minkä pisti pistöksiksi

Minkä luhtoi luunvaloksi,

Minkä hammasten kivuksi,

Minkä äiytti ähyksi,

Minkä muuksi turmioksi.

Sainpa kytä kymmenkunnan,

Kääryn mustia matoja.

Kynsin kytä käännyttelin,

Käsin käärmeitä pitelin,

Mull' on kynnet kyynveriset,
 Käet käärmehen taliset,
 Niillä puskun pään puserran,
 Niillä tapan tauin nuolet
 Hiviöstä ihmisraukan
 Emon tuoman ruumihista,
 Jotta saisi sairas maata,
 Voisi voihkaja levätä,
 Saisi maata maatumatta,
 Nukkua nukisematta.“

(taukoaa.) Nouse ylös, ähkystä olet päässyt.

Kylänmies (nousee). Ähkystä? Niin minäkö?

Penttula. Sinä tietysti, kukas muu.

Kylänmies. No, voi, sun Tallukka-Matin tääpäs! Eihän minussa vielä ikänä ole ähkyä ollut.

Penttula. Mitä sanot! Eikö sinussa ähkyä ollutkaan? Kenessä se sitten oli?

Kylänmies. Muorin mustaa lehmää se vaivaa, enkö sitä jo sanonut.

Penttula. Mene tiehesi, hölmö!

Kylänmies. Ja minusta nyt suotta kirstun mittaa otettiin. Onko hullumpaa kuultu!

(Ovensuusta kuuluu naurua.)

Penttula. Olkaa nauramatta siellä, minä en kärsi naurua. — Semmoinenkin pääsinpää!

Kylänmies. No, noh, ei se mitään ole. Sattuu joskus erehdys viisaallekin, tuhmalla se on toisessa kädessä. Ette sillä mikään pääsinpää vielä ole.

Penttula. Sinä pääsinpää olet, oikein aika pääsinpää, ymmärrätkös nyt? Ja mene tiehesi ennenkuin vimmastun. Parasta kuin korjaatte luunne täältä jok'ainoa.

Kylänmies. Niin, mennään, mennään. Mutta (kumartaa) jos tekisitte hyvin, ja tulisitte muorin mustasta lehmästä kirstun mittaa ottamaan.

Penttula. Pois! (uhkaa häntä kepillä.)

Kylänmies. Herra jesta, hän on tosiaankin Hiittä hirveämpi. (menevät.)

Penttula. Uh, mikä pöllö minä olin. Muutamia tuon-

laisia erehdyksiä vaan, ja ihmisten luottamus minuun on kadonnut — iäksi päiviksi kadonnut. Ei — tämä ei kelpaa! Minun täytyy taas jotakin suurta toimittaa, jotakin semmoista, joka kauhua ja pelkoa herättää, sillä niistä vaikutus-voimani kumminkin riippuu. Vielä olette vallassani, te typerät ihmisparat, enkä hevin aiokaan teitä vapaiksi päästää. Minun tahtoni te tietämättännekin kaikessa seuraatte, minä eksytän teitä himojen harhateille ja herätän teissä epäluuloa, kateutta, vihaa, lempeä — aina sen mukaan kuin asian haarat vaativat.

Onpa kuitenkin hauskaa olla näin koko paikkakunnan mahtavana hallitsijana, jolta pelvolla ja vavistuksella rukoilaan onnea, terveyttä, elämää! Mun rautaisen tahtoni alaiseksi luonnon voimatkin antautuvat, eikä ole minulla tähän päivään saakka vielä tarkoitusta niin rohkeata ollut, etten sitä perille olisi vienyt, milloin salaisella kavaluudella, milloin yli-luonnollisilla keinoilla. Mutta — — kuuluuhan siellä taaskin askeleita — — joku tulee! (istuu pöydän ääreen ja on lukevinaan „mustaa kirjaa“.)

Loviisa (tulee arkana sisään ja pysähtyy ovelle). Penttula! (ottaa muutamia pelonalaisia askeleita Penttulaa kohden; lausuu kovemmin.) Penttula!

Penttula. Kuka minua häiritsee?

Loviisa. Minä täällä olen. Älkää pahaksenne panko.

Penttula. Mitä minusta tahdotte?

Loviisa. Tulen tuon entisen asian johdosta. Ettehän minuun suutu, Penttula? Tahtoisin vaan muistuttaa teitä lupauksestanne Juhannus-yönä, kalmiston kohdalla, — tiedätköhän?

Penttula. Luuletteko mun sen unhottaneen?

Loviisa. Ajattelin — — että muilta toimiltanne kenties olisitte — — — voi, Penttula, älkää pahastuko, mutta kun en vielä ole mitään muutosta huomannut.

Penttula. Ettekö ole huomannut?

Loviisa. En muutosta vähääkään. Viime sunnuntaina-kin hän kirkonmäellä vaan Helenaa tähysteli eikä välittänyt koko maailmasta niin mitään. Ajatelkaas, — tuohon kurjaan torpan tyttöön hänen silmänsä hehkuivat, vaikka minä rinnalla seisoin. Voiko semmoista käsittää?

Penttula. Olkaa huoletta, — ei hän sitä kauan enää tee.

Loviisa. Eikö? Voi, jos tohtisin siihen luottaa. Penttula, tynnyrin rukiita annan teille niin pian kun Niilo Helenan hylkää.

Penttula. Ja minä vanhon teille: ennenkuin päivä seitsemän kertaa on kaarensa kiertänyt, on Niilo Helenan iäksi unhottanut.

Loviisa. Sen te vannotte? Mikä ihmeellinen mies te olette, Penttula.

Penttula. Ja tynnyrin rukiita —?

Loviisa. Saatte runsaalla mitalla. (erikseen, puoliääneen.) Ennenkuin päivä seitsemän kertaa on kaarensa kiertänyt — — — (ääneen.) Pysynettehän vaan sanassanne, Penttula?

Penttula. Koskessa kivi on kovassa, vaan kovemmin pysyy Penttula sanassaan.

Loviisa. Luonnon haltiat nyt avukseni tulevat —

Penttula. Minun sanani voimasta.

Loviisa. Ja Niilon mieli kääntyy Helenasta eriskummallisen, käsittämättömän vaikutuksen kautta.

Penttula. Luotteheni sen matkaan saa.

Loviisa. Hän Helenan hylkää, ja sitten . . . sitten . . . Penttula, sanokaa minulle suoraan, kuka mielestänne on kauhin tyttö tällä paikkakunnalla?

Penttula. Kuka siinä teille vertoja vetäisi.

Loviisa. Ei kukaan, eikö niin? Mutta mikä sai Niilon minusta luopumaan juuri samassa, kun hän oli minua kosinut?

Penttula. Katehien kirot tässä maailmassa paljon pahaa vaikuttavat.

Loviisa. Katehien kirot! Voi, poloinen päiviäni, kirojen alaiseksi olen varmaankin joutunut, ei epäilemistä ollenkaan. Mikä tulee minulle neuvoksi, sanokaa, Penttula, mikä auttaa minua onnetonta niistä?

Penttula. Sen minä teen. (ottaa pihlajan.) Tästä pujotelkaa itsenne lävitse, minun lukiessani. (asettaa pihlajan pystyyn ja Loviisa pistää päänsä vähitellen aina hartioihin saakka halkeamaan sillä välin kuin Penttula lukee):

„Päästä Luoja, päästä luonto,
Päästä päällinen Jumala,

Päästä piika pintehestä
 Tytär tyhjästä sanoista,
 Pakinoista partasuiden,
 Jupinoista jouhisuiden!
 Kuin on kuun kehästä päästit,
 Päivän päästit kalliosta,
 Niin päästä tämäkin neiti —“

Hoppulainen (pistää päänsä ovesta sisään). Hei lempi, heräjä lempi! Nouse nuorin nostamatta, tervasköysin tempomatta. Onko niinkö, vai mitenkä?

Loviisa. Herra siunaa, kuinka minä peljästyin! Joka paikkaan tuon heittiön pitää ennättämän. Mutta eipä hänellä muuta työtä lienekään, kuin alinomaa kuljeksia ympäri kylää. Onneton sekin äiti, joka tuommoisen tyhjän toimittajan on maailmaan synnyttänyt.

Hoppulainen (laulaa).

„Mamma se lauloi ah, voi voi,
 Kun liekutti lullani laitaa.
 Mikähän maailman koijari vaan
 Mun pojastani tulla taitaa.

Koijari olen minä ollutkin
 Ja koijaaman minun pitää,
 Ellen koijari oisikaan
 Ei oisi virkaa mitään.“

Penttula. Lempo sinun vieköön lauluinesi ja kujeinesi.

Hoppulainen. Passipo, suur'kiitos hyvästä toivotuksestasi!

Penttula. Hittoko sinun tänne toi juuri tällä haavaa? Sekö vaan, vieläkin sanon.

Hoppulainen. Oikein arvattu. Hiisi toi minun sinulle avuksi lempeä Loviisalle nostaessasi.

Loviisa. Mitä sanoo hän? Lempeä minulle nostaessa? Minulle? Luuletko kenenkään tarvitsevan minulle lempeä nostaa, sinä hävytön mies.

Hoppulainen. Antakaa anteeksi, luulin teitä lampaaksi, vaikka lienettekin pappilan musta pässi. Minkätähden hän muuten on teitä hankokaulaan pannut, pelkäsikö aidan läpi menevänne?

Loviisa (ottaa pihlajan kaulastaan ja heittää sen Hoppulaisen eteen). Sitä ei tarvitse sinun tietää, mokomakin kylänkoira, enkä aio sitä sinulle selittää. Hyvästi, Penttula, en tahdo olla samassa huoneessa tuon miehen kanssa.

Hoppulainen. Hyvästi, hyvin hyvästi portaille, mutta siitä nurin niskoin!

Penttula. Mitä sinulla oli täällä tekemistä, sano!

Hoppulainen. Heitä jo viitahan vihasi, kanervahan katkerasi, ja täytä tuo pullo sillä nesteellä, joka tämän maailman surunlaakson muuttaa taivahan ilosaliksi.

Penttula. Viinaako tarkoitat? Kuinkas on maksun laita?

Hoppulainen. Matti on kukkarossa tälläkin haavaa. Mutta uskonethan toki tuon vertaisen velaksikin? Ellen maksa minä, kyllä maksaa Aholan Antti, ja ellei hänkään maksaisi, niin kirkonkirves ja rautalapio, ne köyhän velat suorittaa.

Penttula. Aholan Antti! (erikseen.) Sattumus taaskin avukseni tulee! (ääneen.) No, olkoon menneeksi. Jos ensi yöksi tulet Antin kanssa tuonne salolle viinaa polttamaan, niin täytän heti pullosi. Minulla, näet, olisi muita toimia. Eikä teidän vallesmannia tarvitse peljätä, ei hän minun viinapannuuni hyppisiään pane. Noh, — mitä arvelet? Palkalla en tingi. Saatte markan rahaa ja kannun viinaa kumpikin.

Hoppulainen. Soromnoo, yhdentekevä! Täytä pullo. (antaa pullon Penttulalle.)

Penttula. Ja sinä tulet Antin kanssa?

Hoppulainen. Aivan varmaan. Laske pullo täyteen vaan.

Penttula. Täyteen, tietysti, täyteen. (kumartuu tynnyrin eteen.)

Hoppulainen (lähenee vähän pöytää). Tuossa on hänellä kamalat työkalunsa. Kuules, Penttula, opeta minullekin noita syntyjä syviä, asioita ainaisia, että tulisi minustakin jonkunlainen poppamies.

Penttula. Sinulla ei ole siihen luontoa.

Hoppulainen. Niinkö luulet? Saatatpa olla oikeassa. Laske pullo täyteen vaan.

Penttula. Siihen ei pisaraakaan enempää mahdu. Kas tässä!

Hoppulainen. Tattis, mamma, sanoi Lotan Mikko. (ryyppää.) Vott, hyvä on! (lyö suullisen pulloonsa ja pistää sen taskuunsa.) Mutta tekisi minun sittekin mieleni ruveta tietäjäksi, että saisin vähän rahoja kokoon, kun tästä naimaan menen.

Penttula. Tee työtä ennemmin.

Hoppulainen. Milloin laiska työn tekee? Talvella ei tarkene, kesällä ei kerkiä, syksyllä on suuret tuulet, keväällä vettä paljon.

Penttula. Jätä sitten naiminen sikseen, sillä ei sinusta tietäjäksi liioin ole. Ja mene nyt toimeen äläkä unhota ottaa Anttia mukaasi.

Hoppulainen. Ennen puoliyötä olemme viimeistäänkin salolla.

Penttula. Siihen luotan, mutta sinun täytyy jo rientää Aholaan.

Hoppulainen. Minä juoksen ja huudan, että korpi kajahtaa. Hih! (menee.)

Penttula. Juokse ja huuda sinä, että korpi kajahtaa, — minä hiljaa ja varoen hiivin, — niin hiljaa kuin käärme lehdikossa luikertelee, niin varoen, ettei risu risahda, ei heinä helise, eikä pieni lintunenko puun oksalla heräjä.

KOLMAS KUVAUS.

(Tupa Aholan torpassa. Peräseinällä ovi ja vuode. Oikealla sivuseinällä ikkuna, jonka alla on pienempi pöytä kaappineen. Pöydän vieressä kirstu; taampana samalla seinällä on ovi, joka vie kammariin. Vasemmalla puolen on pitkä pöytä, jonka kummallakin puolen on penkki ja toisessa päässä tuoli.)

Helena (istuu ikkunaa likellä ja kehrää. Pöydällä hänen vieressään palaa kynttilä.) Kuinka kauan se isä taaskin viiptyy, vaikka lupasi jo puolen päivän aikaan palata. Ellei hän vaan olisi Hoppulaisen pariin joutunut! . . . Niin — (huokaa) silloin ei ole häntä kotiin odottaminen ennenkuin aamupuoleen yötä. Voi, kun tuosta Hoppulaisesta kerrankin pääsisimme rauhaan. Soisin hänen muuttavan pois koko paikkakunnalta, ettei hän aina olisi täällä isää viinaan viettelemässä. . . . Kuka olisi uskonut, että minun hiljainen, sävyisä ja hyväluontoinen isäni juomaan rupeisi, hän, joka ei ennen viinan tippaakaan maistanut. Paljon, paljon voi ihminen muutamassa vuodessa muuttua. Kun kesällä tulin vanhempiani tervehtimään ja näin isäni surkean tilan, — näin äitini murheesta murtuneilla voimillaan kokevan ylläpitää torppaa ja elatusta hankkia, silloin en voinut lähteä takaisin palvelukseen, vaan jäin tänne äitini turvaksi, — jäin siinä iloisessa toivossa, että piankin saisin isän luopumaan pahasta tavastaan. Kolme pitkää kuukautta olen nyt parastani koettanut, mutta isän suhteen en sen pitemmälle ole päässyt (katsoo ulos ikkunasta.) Kuinka siellä jo onkin pimeä! Eikä isää vaan kuulu tulevaksi. Äitiraukka tuolla lyhtyineen häärii, hän varmaankin on käynyt navetassa. Nyt täytyy tekeytyä iloiseksi, sillä äidin huolia ei saa lisätä suruisella muodolla eikä toivottomalla katseella. (kehrää ja hyräilee vilkkaasti.)

Maria (tulee sisään, lyhty ja maitorainta kädessä) Aina sinä vaan jaksat olla iloinen lapsi raukka. Onnellinen aika tuo nuoruuden kevät, jolloin huolet haihtuvat kuin tuhka tuuleen ja raittiin ilon kirkkaus valaisee murheen mustat varjot. (siivilöittää maidon ja panee sen kaappiin.)

Helena. No niin, mitäpä minä surisin sitten, kun Luoja on lahjoittanut mulle iloisen mielen ja terveen ruumiin. Mutta miksi taaskin menit lypsämään, äiti, vaikka niin monasti olen pyytänyt sinua jättämään nuo toimet minun haltuuni. En minä pysy iloisena, äiti, ellet anna minun oikein raastaa nuorilla voimillani.

Maria. Voi, rakas lapsi, minua huolettaa sinun liikanainen työnintosi, ja varsinkin tuo yön valvominen, johon sanot kaupungissa niin tottuneesi.

Helena. Jopa nyt jotakin! Sekö nuorelta voimat veisi, jos vähän valvoo iltasilla ja hiukkaista varhaimmin nousee vuoteeltaan aamulla. Sitten, äiti, kun minä tulen sinun iällesi ja minulla on yhtä reipas tyttö kuin sinulla nyt, silloin minä vuorostani lepään ja annan tyttäreni työtä tehdä.

Maria (ottaa sukankutimen ja istuu pöydän ääreen vasemmalle.) Jumala sinua siunatkoon, lapseni, ja palkitkoon monin kerroin rakkautesi meitä kohtaan. (erikseen.) Voi, missä viipynee taas Antti!

Helena. Älä ota enää työtä, äiti, johan nyt on myöhä. Minä panen vähän ruokaa pöydälle, niin syömme illallista ja sitten menet kammariisi levolle.

Maria. Älä minua varten ruokaa laita, lapseni, ei minun kumminkaan käy syöminen, kun sydäналani taas tuntuu niin kipeältä.

Helena. Ja sentään istut vielä työhön. Äiti kulta, mene nyt levolle ja nuku oikein makeata unta, niin olet huomen aamuna terve jälleen.

Maria. En minä saa unta, kun ei isäkään vielä ole kotona.

Helena. Mene nyt vaan, äitiseni, kyllä hän tuossa paikassa tulee. Minä laitan täällä isälle ruokaa, ja sitten hän rupee tuonne minun sänkyyni nukkumaan, jotta sinä saat

maata häiritsemättä, ja minä makaan penkillä. Mene nyt, äiti hyvä!

Maria. No, jos sitten menen, koska niin tahdot; työläältä tosin tämä istuminen tuntuukin, kun ei ihminen ole terve. (nousee ja panee sukankutimen pois.) Hyvää yötä, lapseni! Jumala siunatkoon sinua! Älä valvo liian kauan, vaan mene nukkumaan, ellei isä pian tule.

Helena. Ole huoletta äiti, kyllä menen levolle, kun nukuttamaan rupee. Hyvää yötä, äitini, makaa rauhassa!

(Maria menee oikeaan.)

Helena. Äiti raukka! Saaneeko hän vaan unta. Huoli on kova päänalainen ja murhe katala vierikumppani, ne väsyneeltäkin karkoittavat virvoittavan unen. (menee jälleen työlleen.) On toki hyvä, ettei äiti aavista mitään kaikista noista ilkeistä jutuista, jotka Niilon tähden ovat minusta paikkakunnalla levinneet. Mitä sanoisi hän, jos tietäisi tytärtänsä pidettävän velhona, joka taikaneuvoilla solmii miesten sydämmet! Oi, kuinka armottomia ihmiset kuitenkin ovat, kun turhan epäluulon tähden riistävät turvattomalta tyttö raukalta hänen ainoan rikkautensa, — kunnian ja hyvän maineen. Paljon tosin on Niilon rakkaus minulle kärsimystä tuottanut; (nousee ylös, astuu esiin ja innostuu) mutta iloni ja onneni se kuitenkin on, ja vaikka vielä kuolemaan mua sentähden vietäisiin, en sitenkään sitä kadottaa tahtoisin. . . . Oi, Niilo, kunpa tietäisit, kuinka tämän kylmän kuoren alla lämmin sydän sinulle sykkii; kunpa tietäisit, kuinka äärettömän rakas sinä Helenalle olet! Mutta sitä et sinä aavistakaan, ja jos mulle taivaan Herra voimia suo, et sitä tulekaan tässä elämässä aavistamaan, sillä eripuraisuutta en koskaan tahdo isän ja pojan väliin rakentaa. En koskaan, — Jumala varjelkoon minua siitä! (kuuntelee ja lähestyy ovea.) Ulkoa kuuluu astuntaa, — jokohan isä tulee?

(Aukaisee Antille, joka astuu sisään.)

Helena. Hyvää iltaa, isä kulta! Voi, kuinka olit hyvä, kun et varsin myöhään viipynyt. Käy istumaan tänne pöydän luokse, minä tuon sinulle ruokaa, oikein herkkua, tiedätkös.

(Antti istuu pöydän päähän ja Helena kantaa kaapista ruokaa hänen eteensä pöydälle.)

Helena. Voita, rieskaa, piimää tai nuorta maitoa, jos

sitä ennen haluat, ja suolaista lahnaa, vieläkö parempaa pitäisi olla. Keittoa en voinut valmistaa, kun en oikein tiennyt, mihin aikaan kotiin tulisit.

Antti. Keitosta minä vähät; toista, jos sinulla olisi edes ryyppy antaa.

Helena (istuu toiselle puolelle pöytää). Tiedäthän, isä kulta, ettei minulla koskaan väkeviä ole. Mutta, missä olet kätesi noin loukannut? Oikeinhan siinä on suuri haava. Pitäisi minulla oleman laastaria kirstussani. (menee kirstulleen.) Oikein, tuossapa sitä onkin, nyt vaan pikkuinen tilkka vielä, jolle sitä levitän. Noin, anna kätesi tänne, isä hyvä.

Antti (syöden). Joutavia.

Helena. Älä estä minua sitä laittamasta, saat nähdä se rupee vihoittelemaan, jos siihen kylmä pääsee. Ei pientä haavaa eikä halpaa sukua saa katsoa ylen, kumpaisestakin voi tulla suurta. Kas noin, nyt on hyvä. Pannaan vielä jotakin siteeksi, vaikkapa huivini tuosta, ettei laastari-tilkka putoo. Noin, kyllä pysyy. (istuu jälleen penkille.)

Antti. Onko Hoppulainen käynyt täällä?

Helena. Ei ole käynyt. Olisiko hänen pitänyt?

Antti (vaikenee ja syö).

Helena. Isä kulta, älä ole niin paljon tuon Hoppulaisen parissa, — ei hän ole mikään hyvä ihminen.

Antti. Älä sinä yhtään Hoppulaista moiti, hän aikoo sinut naida.

Helena. Vai niin! Ja antaisitko sinä, isä, lapsesi Hoppulaiselle vaimoksi?

Antti. Miksikäs ei? Kyllä Hoppulainen siinä vaimonsa elättää kuin joku muukin. Hän pystyy työhön mihin tahansa ja on hyväluontoinen, sen takaan.

Helena. Ja viinaan menevä.

Antti. Se ei haittaa ollenkaan. Miehen voimakas luonto vaatii vähän väkevää virvokkeeksi, muutoin se tulee laimeaksi ja veteläksi kuin heikon naisen.

Helena. Oli miten oli, mutta en minä Hoppulaiselle kumminkaan mene.

Antti. Luulet kai paremman saavasi.

Helena. Vaikka en ikänäni miestä saisi, en hänestä sitenkään huolisi.

Hoppulainen (laulaa ulkona). „Piiput, piiput, piiput ja rassi, Tulukset ja tupakki massi. Tule, tule, tule, tule naapuri tänne. Tala lala, tala lala, Tala lala laa.“

Antti. Sielläpä hän juuri tuleeekin.

Helena. Joko taas!

Hoppulainen (pistää päänsä ovesta sisään). Päivää! Onko Paavo lavolla?

Antti. Tääll' ollaan. Tul' sisään vaan!

Hoppulainen (astuu sisään). Tul', tul', sanoi Tammelainen härkää. (antaa Antille kättä.) No, moron, moron! Tikk neesan i poron, poron.

Antti. Terve! Mitä kuuluu?

Hoppulainen. Rauhaa rapiata, leipää makiata, pojat kelpaavat niinkuin ennenkin. Vai mitä sanoo Helena? Kat-sopa, Antti, tuota tytärtäsi! Hän on kaunis kuin keväinen nauris, paistaa ja loistaa kuin Naantalín aurinko, kiiltää ja välskähtelee kuin Uskelan Jussin sormus.

Helena (nauraa vastoin tahtoaan ja korjaa ruokia pöydästä kaappiin). Ja Hoppulaisen kieli elää aina kuin kello vuohen sarvessa.

Hoppulainen. Pisto tuli, vaikk'ei pystynyt.

Antti. Vietkö sinä ruoan pois? Entä jos Hoppulaistakin olisi maittanut?

Hoppulainen. Ei räkkää rengille rokkaa, paljon mak-saa papukappa.

Antti. Mutta meillä on ja meillä annetaan, kun loppuu niin lainataan.

Helena (tuo ruoan takaisin pöytään). Eihän tässä juuri ole vieraalle tarjottavaa, mutta jos teillä nälkä on, niin ehkä kum-minkin maittaa.

Hoppulainen. No nälkä on, että näköä haittaa.

Helena. Istukaa sitten syömään; muuta ei ole.

Hoppulainen. Söökä vaan, söökä, kyll' se hyve rooka on, sanoi Kauhan rouva. (istuu penkille Anttia vastapäätä.)

Helena (menee sivulle rukkinsa luo ja alkaa kehrätä).

Hoppulainen (ottaa pullon taskustaan, ryyppää ja tarjoo Antille). Skool pruur, sanoi Svenpark hevoselleen.

Helena. Joko Hoppulainen taas tuo viinaa tänne? Ellette voi tuota juomistanne jättää, niin antakaa kuitenkin olla muita siihen viettelemättä.

Hoppulainen (katsoo häneen olkapäänsä yli). Ole sinä vaiti, sielus' on kuin silkkilangan solmu, sekin on hotto keskeltä. (tarttuu leipään ja leikkaa siitä palasen.) Pidä nyt puolesi, Jumalan vilja, syntinen on kimpussasi. (syö ja puhuu erikseen Antille.) Penttula pyysi meitä tulemaan Sorsan metsään täksi yötä viinaa polttamaan; lupasi kannun viinaa ja markan rahaa kummallekin palkaksi.

Antti. Eikö hän saata sitä itse tehdä?

Hoppulainen. Sanoi olevan itsellään muita toimia.

Antti. Mutta jos vallesmannilla olisi vihiä asiasta ja hän tulisi sinne, kuinkas sitten käy? (pudistelee päätään.) En minä rupea vastakynttä tekemään kruunun palvelijoille.

Hoppulainen. Luuletkos vallesmannin enää tohtivan tulla Penttulan viinapannuun koskemaan, sitten kun hän sitä kerran yritti viemään ja sormensa tarttuivat niin viinapannuun kiinni, ettei niitä vielä tänäkään päivänä olisi siitä irti saanut ellei Penttula olisi häntä pulasta auttanut.

Antti. Ota vaan lahnaa niin paljon kuin lystää; kyllä Helena tuo lisää, jos loppuu.

Hoppulainen (ottaa kalaa). Kunpa nyt olisi suuta korviin ja vatsaa polviin, sanoi kerjäläinen munarokkaa syödessään.

Antti. Niin, kyllä Penttula on kuuluisa noita.

Hoppulainen. Suurin Suomen niemellä, sanotaan. Tulet siis?

Antti. Joshäntä nyt sitten tulisi.

Hoppulainen. No, olkoon päätetty, — tuossa paikassa mennään. (ottaa pullon pöydältä, ryyppää ja tarjoo Antille.) Kyll' täällä on, sanoi Järppi kun pelasi.

Helena. Isä kulta, älä toki enää ota.

Antti (vähän tuimasti). Älä sinä aina minua komenna, kyllä minä itsekin itseni komennan. (ryyppää.)

Hoppulainen. Ei lisä pahaa tee muuanne kuin selkään. (ottaa vielä ryyppyn.) Ahha, sanoi pappilan muori, kun hautaan

laskettiin. (nousee pöydästä ja siunaa.) Kost' Jumala, suuri kiitos, paljon kiitoksia! Jumalapa teitä heiluttakoon ja keikuttakoon kuin sutta vivussa! (lyö suullista pulloon, laulaa.) „Pullo on nyt avattu ja ryyppy kallistettu, nätti tyttö naapurissa pojalle kasvatettu.“

Helena. Ei saa huutaa, Hoppulainen.

Hoppulainen. No, tuletkos sinä siitä hullummaksi, jos Hoppulainen huutaa? [menee Helenan luokse ja istuu tuolille hänen viereensä.] Kuulehan, Helena, tiedätkös, kuinka Tampereen kirkon kellot sanovat?

Helena. Kyllä tiedän. Ne sanovat: kerran sinullekin kirkon kellot soivat.

Hoppulainen. Mitä hullua! Eihän ne niin sano, vaan näin: „Kuka köyhän nai? kuka köyhän nai?“ — Ja siihen Kyrön kellot vastaavat: „Toinen köyhä toisen köyhän; toinen köyhä toisen köyhän.“ Näes, niin ne kirkon kellot juttelevat. No, sinä olet köyhä ja minä olen köyhä jokos nyt yskän ymmärrät?

Helena. Älkää joutavia puhuko.

Hoppulainen. Anna suora vastaus vaan äläkä kierrä kysymystäni. Sano näin [laulaa]: „Pappani kodosta mammani majasta Olen minä eroitettu. Soreata, koreata poikaa varten Olen minä kasvatettu.“ [puhuu] Eikös niin, Helena?

Helena. Äiti ei saa nukkua, kun te tuonlaista elämää pidätte.

Antti [ottaa huivin kädestään ja heittää sen penkille pöydän taakse; erikseen]. En minä kärsi tuonlaisia riepua kädessäni.

Hoppulainen [yhä Helenalle puhuen]. Sinä olet aina vaan totinen ja vakaa kuin Rengon kirkko jouluna. Mutta kaunis sinä olet ja suloinen kuin taivaan enkeli, vartaloltasi olet hoikka kuin kalakaija, kasvosi ovat pyöreät kuin Viitasaarelaisen kalakukko ja nuo poskipääsi ne hohtavat kuin mansikan kylki aholla. [näppää sormiaan ihastuksesta.]

Antti [nousee penkiltä ja menee perälle nuttua päälleen ottamaan] Äläkä nyt soita siellä pääluutasi, vaan sano, tuleeko siitä lähdestä mitään?

Hoppulainen. Ei kiirettä kirkkoon, vasta on pappi paita päällä. [katselee ihaillen Helenaa, laulaa.] Herran terttu, kul-

lan nuppu, sokeritoppa teijaa, Sinua minä katselen ja laulelen heleijaa!

Helena. Jo nyt olisi aika lopettaa niin katselemisen kuin laulamisenkin.

Antti. Samaa minä myös sanon. Tule heti, jos tulet, taikka ollaan tykkänään menemättä.

Hoppulainen [nousee]. Prosait sitten, mun ihana hem-pukkani, lauvantaina menemme pappilaan, eikö niin? [Antille.] No, nyt olen valmis.

Helena [nousee]. Isä, ethän toki enää mene hänen kanssaan?

Antti. Enpähän siihen sinultakaan lupaa pyytäne.

Helena [menee Antin luokse ja tarttuu hänen käteensä]. Voi, älä mene, isä, enää ulos, johan nyt on yö. Pane maata tuohon vuoteelle, hyvä, rakas isä, tee se, niin heräät huomenaamuna terveenä ja raittiina. Äidin tähden, isä, itsesi tähden, meidän kaikkein tähden, älä mene enää mihinkään, vaan jää kotiin, jää tähän lämpöiseen, hauskaan kotiimme, jossa sinun on paljon parempi olla kuin tuolla ulkona yön seljässä!

Antti. Oles tuossa vaiti!

Hoppulainen. Puhu pukille, sanoi Sauna Matti papille.

Helena. Isä kulta, elämänikäni tahdon sinua palvella, tahdon panna viimeisetkin voimani alttiiksi sinun puolestasi, mutta kaiken hyvän nimessä rukoilen sinua luopumaan tuosta väkeväin nauttimisesta, ennenkuin se liian myöhäistä on. Ano voimaa ylähältä ja taistele pahaa vastaan, oi, isä armas, onhan Jumala väkevämpi kuin kiusaaja, jos vaan uskollisesti riiput hänessä kiinni.

Hoppulainen. Siipoten, sanoi Mäntsälän lukkari, kun kynä putosi. Niinhän sinä, Helena kulta, saarnaat kuin paras pappi vaan.

Antti. Suotta sinä nyt siinä tuskaa näet, emmehän me tällä kertaa juomaan lähde, vaan työhön ja toimeen tuonne ulos.

Helena. Työhön ja toimeen! Mikä on se työ ja toimi, joka yöllä on toimitettava ulkona pimeydessä? Oi, isä, ei se ole kunniallinen työ, joka ei päivän valkeutta siedä. Jätä

sikseen koko tuuma, isä, ja rupea levolle; minä siihen sijaan valvon vaikka koko yön käsityöni ääressä.

Hoppulainen. Älä liputa kultani, ettei leukasi putoa; vaan sano minulle nyt kauniit jäähyväiset, koska olet niin suurta rakkauttakin minulle osoittanut.

Antti. Niin, jokos lähdemme nyt?

Helena. Isä, etkö ollenkaan ajattele äitiäkään, joka nyt nukkuu rauhallista yöuntaan tuolla kammarissa, aavistamatta mitään teidän aikomuksestanne. Kuinka monta tuskan yötä hän lienee sinun tähtesi, isä, valvonut, sen tietää ainoastaan kaikkivaltias Jumala tuolla taivaassa, jonka silmä ei konsaan uneen ummistu. Oi, isä, äiti kätkee surun sydämeensä, mutta se kalvaa hänen elämänsä lankaa, kunnes tuonen viikate sen vihdoin katkaisee. Kenties ei olekaan se hetki enää kaukana, jolloin saamme hänen maanpoveen kätkeä. Silloin, isä, ei katumuksen kyynel häntä eloon herätä. [itkee ja peittää kasvonsa esiliinaan.]

Antti. Älä siinä nyt turhia itke, minä lupaan, etten tänä yönä viinan tippaakaan maista.

Hoppulainen. Ja minä lupaan sen myös. [pane pullon taskustaan pöydälle.] Tuohon paikkaan panen pullon, eikä viinan märkää pidä tänä yönä miehen kurkusta alas menemän. Se olkoon sanottu! Kas niin, älä sure, Helena kulta, saat nähdä, me olemme selviä miehiä huomen aamuna. Pyyhi kyyneleesi ja pane rauhassa nukkumaan, tai rupea ennemmin papin paitaa neulomaan; kyllä sinun viikon päästä viimeistään pappilaan vien, saatpa nähdä.

Antti. No lähtään viimeinkin pois. [menee.]

Hoppulainen. Poies aina, poies aina, vaikk'ei mielikään tekisi. [laulaa mennessään.] „Ei se kahvi kuumaa ollut, kun erojaisissa juotiin, Se pisara oli kuumempi, joka poskilta alas vuoti.“

Helena [huutaa ovelta heidän jälkeensä]. Tulethan pian takaisin, isä?

Antti [ulkoa.] Aamulla palajan.

Helena [hämmästyneenä]. Aamulla vasta! — — Mutta mihin sitten menettekään, kun niin kauan viivytte? — — Ei mitään vastausta. — — He eivät minua enää kuule. [vetää

oven kiinni.] Työhön ja toimeen tuonne ulos, sanoi isä. Ja aina aamuun saakka he viipyvät! — — — Mitä olisi heillä pimeän yön aikaan ulkona toimitettavaa? — — Suuri Jumala — eihän se vaan liene —? Ei, mistä semmoinen ajatus mieleenikään tuli. [menee kehräämään; hetken päästä pysähdyttää hän rukkinsa.] Niin, olihan isä melkein selvä eikä Hoppulainenkaan ollut erittäin liikutettu, ei siis ollenkaan tarvitse peljätä, että heillä mitään pahaa oli mielessä. [kehrää taaskin vähän aikaa.] Mutta kuitenkin! Minkätähden tuo salaperäisyys? — — Mitä olisi heidän tarvinnut sitä minulta peittää, jos se kerran rehellinen toimi oli? [väistää rukin syrjään; nousee.] Ei, tätä levottomuutta en voi kestää, minun täytyy rientää heidän jäljessään. Pitkälle eivät vielä ole ehtineet, kenties piankin heidän saavutan. [ottaa kirstustaan kaulavaatteen, jonka heittää ympärilleen, sammuttaa kynttilän ja menee ulos perä ovesta.]

Penttula [tulee hiljaa peräovesta, ottaa taskustaan tikkulaatikon ja raapaisee tulta. Hän sytyttää kynttilän ja tähystelee ympärilleen]. — — — Kaikki hyvin — — — vuode on tyhjä — — — Tyttö joko ei ole kotona, taikka nukkuu hän tuolla kammarissa . . . Tynnyrin rukiita lupasi minulle Loviisa, jos saisin nuoren Peltolan Helenasta luopumaan. Ja sen minä teen, sen teen oikein halusta, sillä tuonlaisia hurskaita ja pyhiä ihmisiä minä en kärsi, — ne ovat minulle haitaksi . . . minä heitä vihaan. [huomaa huivin, jonka Antti on viskannut kädestään.] Kas, tuossa tytön huivi, ja se on juuri kapine, jota minä tarvitsen. Tänlaista huivia ei koko paikkakunnalla ole muilla kuin Aholan Helepalla, sen jokainen tietää ja tuntee . . . Nyt, tyttö, olet vallassani! [sammuttaa kynttilän ja hiipii pois.]

Maria [tulee oikealta, kynttilä kädessä]. Luulin kuulleenin vasta liikettä, mutta eihän täällä ole ketään . . Helenakin on poissa . . Kummallista, — mihin on lapsi mennyt? [aukaisee ovea ja huutaa ulos.] Helena — — oletko siellä? — — — Helena! — — — Uuh, kuinka kolkko ja pimeä siellä on. Helena! Helena! Ei kuulu vastausta. Sudet vaan korvessa ulvovat ja huuhkain huutaa petäjikössä käheämmin kuin koskaan ennen. [sulkee oven.] Ei Anttikaan vielä ole kotona. No niin, — ei siinä mitään tavatonta ole. Mutta Helena, mun armas lapseni, mikä sai sinun sydän-yöllä lähtemään ulos kylmään tästä lämpöisestä tuvasta? Varjele häntä, Herra kaikkivaltias, vää-

rille teille eksymästä! . . . Kaiken yötä olen nähnyt niin kauheita unia. Kun ei vaan Helenalle mitään pahaa tapahtuisi. [katsoo ikkunasta ulos.] Tuuli yhä vinkuu nurkissa ja pimeä siellä on kuin säkissä. — — — Johan nyt lieneekin aamupuoliyötä, eikä Helenaa vieläkään kuulu tulevaksi. Mitä ajattelen tästä? Ja kuinka saan nämä kamalat epätiedon hetket kulumaan? Jos voisin koota ajatuksiani ja lukea raamattua; [ottaa kirjan pöydältä.] varmaan siitä nyt niinkuin aina ennenkin vuotaisi lohdutusta ja rauhaa ahdistetulle sydämmelleni. [menee takaisin kammariin.]

Helena [tulee peräovesta]. Huuh — kuinka siellä on kylmä! Vilusta koko ruumiini värisee. . . . Enkä mistään isää löytänyt. Autiota ja pilkkoisten pimeää on kaikkialla, tuuli vaan puita ravistelee ja metsän pedot saalistaan väijyvät . . . KauhEAN kamala on tämä yö. Varjele meitä, o laupias Jumala, kaikesta pahasta! (lähestyy ikkunaa.) Mitä näen tuolla? Joukko miehiä monilla lyhdyillä rientää tänne pellon poikki. Mitä he täältä yö-sydännä etsivät? Ah — — — isälle varmaan on joku onnettomuus tapahtunut ja häntä tuodaan kotiin — — voi, minua — — saanko nähdä häntä elävänä vai ruumiinako? (lankeaa polvilleen kirstunsa eteen ja peittää kasvot käsiinsä.)

(Peltola, vanginkuljettaja ja useita muita miehiä tulee lyhytyneen peräovesta.)

Peltola. Oikein arvattu! Täällä saamme hänen heti kiinni. Ja pankaa merkille miehet, että hän on täysissä vaatteissa ja kyyryssä kirstunsa edessä. Näettekö, hänellä on suuri kaulavaatekin hartioilla, ikäänkuin olisi hän vasta juuri ulkoa tullut.

Helena (nousee ja katsoo heihin kummastuneena.)

Peltola. Anna paikalla rahat tänne, tyttö, muutoin ei kunnian kukko laula.

Helena. Rahat?

Peltola. Rahat juuri ja aivan jok'ainoa penni. Annatko ne hyvällä, vai —?

Helena. Mitkä rahat?

Vanginkuljettaja. Peijakas, kun vielä kysyy, mitkä rahat.

Peltola. Te kuulette, ettei hän tahdo niitä hyvällä antaa. (Helenalle.) Missä on tuon kirstun avain?

Helena. Millä oikeudella te sitä minulta vaaditte?

Peltola. Parempi oikeus meillä siihen kumminkin on kuin sinulla murtovarkauden tekoon.

Helena (kauhistuen). Murtovarkauden?

Peltola. Älä tekeydy noin tietämättömäksi, ei se sinua pitkälle auta. Sinä se olit, joka noin puoli tuntia sitten särjtit ikkunan minun huoneeseni ja väärillä avaimilla aukaisit kaapin, josta veit viisisataa markkaa setelirahaa. Sen voimme milloin hyvänsä toteen näyttää.

Helena. Jumala meitä varjelkoon — minäkö vein viisisataa markkaa?

Peltola. Sinä juuri, sinä kelvoton sen teit. Mutta et sinä niillä kauas juokse, sillä minulla on setelien numerot täällä kirjassani.

Vanginkuljettaja. Tunnusta vaan heti ja neuvo, minhin rahat olet kätkenyt, sillä tavoin pääset helpommalla rangaistuksella.

Helena. Niin totta, kuin kaikkivaltias Jumala elää ja hallitsee tuolla ylhäällä, niin totta on, että minä olen viaton siihen, josta te minua nyt syytätte.

Peltola. Vai vannot sinä vielä sielusi helvettiin, sinä kurja. Mutta katsopas tätä! (näyttää hänelle huivia.)

Helena. Mitä? — Tuo huivi?

Peltola. Ahaa, jokos kalvenet?

Helena. Jumalan tähden, sanokaa, mitä tarkoitatte tuolla huivilla?

Peltola. Niin, huomaatkos, sinulla ainoastaan on tällainen huivi nähty, ja sinun omaksesi voi ken tahansa sen todistaa.

Helena. Enhän sitä kielläkään. Mutta missä yhteydessä se on teidän syytökseenne, sitä tahdon vaan tietää.

Peltola. Saatpahan kuulla sitten.

Helena. Ei, sanokaa minulle nyt heti, mistä löysitte tämän huivin?

Peltola. Nämä miehet todistavat sen olleen laattialla samassa huoneessa, josta ikkuna oli särjetty ja rahat viety.

Helena. Ei, se ei ole totta, aivan mahdotonta se on. Voi, miksi näin kauheasti minua tahdotaan pettää!

Miehet. Valallamme voimme asian todistaa.

Helena. Älkää olko armottomia, isäntä, te olette rehellinen, kunnan ihminen, ja minä olen vaan heikko, turvaton tyttö raukka, joka en ollenkaan ymmärrä näitä asioita enkä tiedä kuinka minun tulisi menetellä. Eikö totta, tiellä, tänne tullessanne tuon huivin löysitte ja suotta minua nyt sillä säilytätte?

Miehet. Ja mekö olisimme väärän valan tekijöitä? Varo itseäsi, tyttö.

Helena. Ei, ei; — ei väärän valan tekijöitä, enhän minä sitä tarkoittanut.

Peltola. Jos minua rehelliseksi mieheksi uskot, niin älä sitten tuommoisia epäile.

Helena. Se olisi siis kuitenkin totta? Huivi oli siellä huoneessa —?

Peltola. — jossa varkaus tehtiin. Johan sen sanoin.

Helena. Ja hänkö, joka huivin on pudottanut, olisi varkauteen syyllinen?

Peltola. Onhan se järkeen menevä asia.

Helena (masentuneena polvillaan; puoliääneen). Niin, onhan se Jumala meitä armahtakoon!

Eräs miehistä. Etkö vieläkään tahdo tunnustaa? Hän on itsepintainen kuin synti.

Vanginkuljettaja. Parasta kuin panemme tytön nuoriin ja viemme hänen vallesmannin käsiin.

Miehet. Niin, koetellaanpa, eikö vallesmänni ja korkea oikeus saisi tuota jäykkyyttä masennetuksi.

Peltola. Malttakaa, minun käy häntä kumminkin sääli. En minä sinun onnettomuuttasi tahdo, tyttö parka; jos vaan laitat asian selväksi, niin olen valmis sovintoon.

Helena. Kiitoksia, isäntä! Jumala palkitkoon teille hyvyittenne! Minä teen, mitä vaan tahdotte, mutta auttakaa minua, neuvokaa minua, koettakaamme yhdessä saada kaikki hyväksi jälleen.

Peltola. Tuo sitten rahat tänne, niin loppukoon koko juttu siihen.

Helena. Rahat? — Rahat! Kuinka voisin niitä tuoda, kun niitä ei minulla ole?

Vanginkuljettaja. Siinä sen näette, kuinka pitkälle tuommoisten kanssa sääliväisyydellä pääsette.

Peltola. Tee niinkuin sanoin, — jos sovintoa tahdot.

Helena. Mutta minä vakuutan teille —

Peltola. Tuotko rahat tänne, vai —?

Helena. Antakaa minulle aikaa, — huomiseen, tai ylihuomiseen.

Vanginkuljettaja. Että ennättäisit karkuun, ha, ha, ha!

Peltola. Ei, nyt kärsivällisyyteni jo loppuu. Lähtekäämme viemään häntä vallesmanniin.

Helena. Älkää panettako minua kiinni, isäntä, älkää, älkää sitä tehkö. Luottakaa minuun. Minä koetan saada teille rahat takaisin; minä teen, mitä suinkin voin, kun saan vapaudessa olla; mutta vankeudessa — enhän siellä voi mitään toimia.

Peltola. Tyhjiä loruja. Nouse ylös ja tule mukaan nyt.

Maria (tulee kammarista). Mikä täällä on? Mitä on tapahtunut?

Peltola. Tyttäresi tänä yönä kävi varkaissa ja vei minun kaapistani viisisataa markkaa.

Maria. Se on myrkyllinen valhe. Ennen maailma nurin kääntyy, ennenkuin Helena toisen omaan koskee. Teidän syytöksenne on väärä ja te tulette siitä edesvastaukseen.

Helena (erikseen). Äiti raukka? Ja isä, isä — mun onneton isäni!

Peltola. Vai edesvastaukseen! Sepä saadaan nähdä. Miehet, — tänne nuoranne — tyttö pannaan kiinni.

Miehet. Tyttö sidotaan ja viedään vallesmanniin. (lähestyvät Helena.)

Maria. Pois! (asettuu Helenan eteen.)

Niilo (tyttöä sisään peräovesta ja asettuu miesten eteen). Jumalan kiitos, vieläpä ehdin!

Helena. Voi, taivas, Niilokin!

Peltola. Kuka peijakas pojan päästi irti?

Niilo. Luulitteko minusta pääsevänne sillä, että minun aittaani telkesitte? Menkää katsomaan, lukkonne on särjetty, ovenne on pirstaleina ja nyt olen tässä. Ennenkuin te hiuskarvaakaan saatte nykäistä Helenan päästä, täytyy teidän

minulta henki ottaa. Eikä se ole varsin helposti tehty, sillä kovan halun nyt tunnen raivoisaan, hurjaan, vimmattuun taisteluun. Ole huoletta, Helena, he eivät saa sinulle mitään pahaa tehdä, niinkauan kuin minä elän.

Peltola. Ooh, sinä poika junkkari, vai rupeat sinä varkaan puolia pitämään.

Niilo. Helena ei ole varas; hän on viaton.

Maria. Kiitos, kiitos teille, Niilo, joka turvattoman puolta pidätte! Rohkaise mieltäsi, lapseni, näethän, sinulla on puoltajia. Sano heille, että olet viaton.

Niilo. Oikea syyllinen nyt vapaasti pääsee pakenemaan, sillä välin kuin te, isä, täällä viatonta ahdistatte.

Helena (nousee äkisti). Äiti, — oi, lohduttakoon sinua tai vaan Luoja, — minun täytyy sydämessäni murtaa. Niilo — väistykää edestäni, että he saavat minun sitoa. Minä — voi, Jumala minua auttakoon — minä tunnustan itseni syylliseksi.

Maria (parkaisee ja pyörtyy).

Niilo. Jumalan nimessä, — se ei ole totta, Helena, sinä hourit, — sinä olet sekaisin säikähdyksestä.

Helena. Minä olen täydessä järjessäni. — Miehet, miksi viivyttelette?

(Miehet rientävät häntä sitomaan. Niilo hoipertelee masentuneena.)

NELJÄS KUVAUS.

(Vankihuone; perällä ikkuna korkealla seinässä, rautakanget ikkunassa. Siitä oikeaan ovi. Ikkunan alla yksinkertainen vuode.)

(Helena istuu vuoteella, kahleissa. Iltayö.)

Helena. Vankina, — raudoissa murtovarkaudesta! Voi häpeän suuruutta, voi tuskain tukaluutta, voi vaivain vaikeutta! Mistä löydän sen kolkan maailmassa, johon täältä päästyäni voin ihmisten näkyvistä paeta? Ei ole erämaata niin synkkää, ei korpea niin kolkkoa, joka häpeäni peittäisi. Syysyötä mustempi on tästä lähtein mun elämäni tie, tuulen tuiman tiettävissä mun kurjan kohtaloni. Kuusen juuret kuivettuvat, vaan ei kuivu kyyneleni, meret suuretkin sulavat, ei sula sydän suruinen, ei valu vajainen rinta. Mutta vihdoin toki, kun päiväni päätyvät ja ikäni iltaan kallistuu, kun on pelto peittäjänä, nurmi kaunis kattajana, silloin huolet huoventuvat ja murheet multaan murenevät. Voi, taukoa jo sa rinnan polte, rauhoitu sydän poloinen, onhan turva turpehessa, armo kirkon aidan alla, toivo tuonelan tuvissa. Lyhyt on tie joka vie kautta surun laakson, iankaikkinen on autuus, joka tuolta puolen vastaan hohtaa . . . Miksi valvon vielä, vaikka jo levon aika on, miksi sieluni taistelee, vaikka öinen rauha kaikkialla vallitsee. (heittäytyy pitkälleen.) Unen helmoihin nyt uupukoon mieleni haikeus, siksi kuin uuden päivän koitto heräävää maailmaa tervehtii. „Mä silmäni nyt suljen, O Isä taivainen. Suo noustuankin olen Sun lapses armainen!“ (nukkuu; hetkinen hiljaisuus, tornin kello lyö kaksitoista, jonka jälkeen kolaus kuuluu ikkunan takaa. Helena kavahtaa istualle ja katselee ympärilleen. Toi- nen kolaus kuuluu ja Helena nousee seisoaalleen.) Mikä on tuo kolina, joka häiritsee hiljaisuuden tässä elävän haudassa? Vastahan nyt mahtanee olla keskiyön aika . . . No niin, (istuu jälleen sän-

gyn laidalle.) — olipa mikä hyvänsä ei minulla syytä pelkoon ole. Enhän ole elämässäni ollut näin turvallisessa paikassa eikä ole ennen koskaan senlaista huolta pidetty mun säilyttämisestäni kuin nyt.

(Kova kolaus ja ääni kuuluu ikkunan takaa.)

Ääni. Helena!

Helena (kavahtaa ylös.) Ihmisääni se oli, joka nimeäni mainitsi.

Ääni. Helena, oletko siellä?

Helena. Täällä olen, vaan ken olet sinä ja mitä minusta tahdot?

Ääni. Ystävä olen, — aukaise ikkuna.

Helena. Ystävä hän on, — ja uskollinen ystävä hän mahtaakin olla, koska luopuu makeasta yö-unestaan tullakseen minun luokseni.

Ääni. Älä viivyttelä, vaan aukaise jo kiiruusti ikkuna.

Helena. Sen heti teen. (aukaisee ikkunan; Hoppulaisen kasvot tulevat näkyviin.)

Hoppulainen. Morjens! Saako tänne pistää nenänsä sisään?

Helena. Tekö se vaan olittekin, Hoppulainen!

Hoppulainen. Minähän se vaan olin, mutta onhan sitä siinäkin.

Helena. Kuinka pääsitte sinne ylös?

Hoppulainen. Mikäs konsti siinä, — onhan maailmassa tikapuita. (alkaa sahata ikkunan rautoja.)

Helena. Mitä teette, Hoppulainen? Mikä on tarkoituksenne?

Hoppulainen. Nämä raudat vaan tästä sahaan poikki, sitten otan hempukkani kainaloon ja vien hänet suden kuopasta pois. Näes, ennen tynnyrin kirppuja varjelee, ennenkuin kaksi yksimielistä.

Helena. Ooh, — kiitos siitä! Mutta luuletteko minun olevani valmiin lähtemään täältä teidän kainaloonne.

Hoppulainen. Ellet tule kainalooni, niin tule sitten selkääni, sama se minulle on. Soromnoo, sanoi laukku-ryssä.

Helena. Mutta minä en lähde täältä teidän kanssanne, en, vaikka mikä olisi.

Hoppulainen. Kyllä sinun täytyy, jos mielit lain kovista kourista päästä.

Helena. Minäpä en tahdokaan niistä päästä, vaikka olisivat vielä kovemmat kuin ovatkaan.

Hoppulainen. Tottako se on vai leikkiä?

Helena. Olisinko nyt sillä mielellä, että saattaisin leikkiä laskea. Väkinen ette voi minua pakoon viedä, ja omasta ehdostani taas en lähde. Lakatkaa vaan turhasta työstänne.

Hoppulainen. Mutta, kuulehan nyt, Helena, yhtäkaikki! Minulla on tuolla maantien varrella hevonen, ja sillä vien sinun semmoiseen paikkaan, ettei kruununmiehet ikinä saa sinuun kynsiään iskeä.

Helena. Vai niin. Elättäisitte kaiketi minua siellä Peltolan rahoilla. Mutta varokaa itseänne, Hoppulainen, jos te vaan niihin rahoihin koskette tai niistä rahtuakaan hävitätte.

Hoppulainen. Herran poika, — minäkö niitä hävitäisin?

Helena. Viekää isälle terveisiä ja sanokaa hänelle, että paljon tosin olen saanut kärsiä, mutta nureksimatta otan kaikki vastaan, jos hän vaan toimittaa Peltolan rahat takaisin. Rikos on kuin raskas taakka tunnollani, niin kauan kuin rahat pidätetään oikealta omistajaltaan.

Hoppulainen (erikseen). Lempo vieköön, jos minä tästä ymmärrän sanaakaan. Tyttö parka mahtaa olla sekaisin päästään.

Helena. Lupaatteko sen sanoa isälleni?

Hoppulainen. Kyllä, — kyllä minä sanon.

Helena. Kuinka vanhempani muuten voivat?

Hoppulainen. Hm — noin, niinkuin märkä palaa. Isäsi kovin suree sinun onnettomuuttasi ja, tiedätkös, hän teki lujan päätöksen, ettei enää viinan tippaakaan maista tuon koommin. Kannullisen viinaa kän viskasi nurkkaan, silloin kun aamulla tuli kotia ja kuuli, että olivat sinun panneet kiinni. Niin, nyt juohtuu mieleeni, että äitisi pani mukaani vähän rieskaa ja nuorta voita sinulle, — nyytti pitäisi oleman täällä taskussani. Kas tuossa! (antaa Helenalle pienen nyytin.)

Helena. Mun armas äitini!

Hoppulainen. Nuori Peltola siellä käy vähän väliä vanhempaisi luona ja tutkii, mitä kaikkea tuona onnettomana

yönä teillä tapahtui. Hän ei, kuulemma, saa sitä päähänsä, että sinä olisit rahat vienyt.

Helena (erikseen). Niilo! voi Niilo! (levottomasti Hoppulaiselle.) Ei hän vaan liene päässyt asian perille?

Hoppulainen. Asian perille? — Hm — (erikseen.) Tyttö riepu ei muistakaan, että itse hän sen jo on tunnustanut. (ääneen.) Ole huoletonna vaan, ei hän sen perille pääse. Tuletko nyt sentään mukaani? Pian minä nämä raudat tästä poikki saan. Näes, se käy niinkuin Mäkelän sahti ilman nostinta.

Helena. Sen hyvin uskon, mutta en minä täältä pakkoon lähde, Hoppulainen. Viekää terveisiä vanhemmilleni, ja — ja — kaikille, jotka minua muistavat.

Hoppulainen. Mutta, ajatteles, — olethan sinä täällä juuri kuin ahven merrassa, ja entä, jos he vielä tuomitsevat sinulle neljäkymmentä paria?

Helena. Vaikka hengen ottaisivat, en sittenkään karkaisi heidän käsistään. Hyvästi nyt, Hoppulainen!

Hoppulainen. Maltahan vielä. Kas tuossa on vähän voidetta, jota sain Penttulalta; — sillä kun selkäänsä voitelee, niin ei tunnu mihinkään, vaikka sata paria saisi.

Helena. Hyi, viekää pois —

Hoppulainen. Mieleton sinä olet, ellet ota. Penttula tekee aina hyviä taikoja, ja tämä rasva on — — (hämillään; erikseen) ka, peijakas, — eihän minun sitä pitänyt sanomakaan.

Helena. Mitä se on?

Hoppulainen. Niin — (hiljempää) hän sanoi sen olevan ruumiin rasvaa. — Mutta yhdentekevä, oli mitä hyvänsä, eihän se asiaan kuulu.

Helena. No, nyt suljen jo ikkunan, enkä tahdo enää sanaakaan kuulla.

Hoppulainen. Äläs, Helena, minä vielä kysyisin sinulta yhtä asiaa.

Helena. Tehkää se sitten pian.

Hoppulainen. Tuletkos omakseni, kun täältä vapaaksi pääset? Kyllä takaan, että sinulla suu napsaa niinkauan kuin minullakin jalka kapsaa.

Helena, Ettekö sen enempää kunniastanne välitä, Hoppulainen, vaan ottaisitte vaimoksenne vankina olleen naisen?

Hoppulainen. Sinut ottaisin, vaikka kymmenen kertaa olisit vankina ollut. Herra jesta, olethan suloinen ja kaunis kuin taivaan enkeli.

Helena. Jättäkää ne tuumat sikseen, Hoppulainen, ei niistä kumminkaan ikipäivinä mitään tule. Ja Jumalan hal-
tuun nyt! (sulkee ikkunan.)

Hoppulainen (huutaa). Yksi sana vaan Helena, — en minä enää elä niinkuin tuulta pieksäen —

Helena. Menkää jo, menkää, ennenkuin vartijat teidän huomaavat. (poistuu ikkunasta.) Isä on oikeassa, — hän on todellakin hyväluontoinen tuo miesparka. Olinpa jo vähällä unhottaa kaiken pahan, minkä hän on matkaan saattanut. (istuu vuoteelle; miettien), „Isäsi kovin suree onnettomuuttasi,“ sanoi hän. Voi, jos rohkenisin toivoa, että tuo suru saisi hänen katumaan ja parannusta tekemään, kuinka iloisesti silloin kärsimyksen kuormaa kantaisin. Eikä se enää niin raskas olekaan, kun tiedän Niilon vielä luottavan viattomuuteeni. Mun jalo, uskollinen Niiloni! Paremman onnen olisi sun lämmin sydämmesi ansainnut, kuin joutua tänlaisen köyhän ja kurjan tyttöraukan omaksi. Niin — köyhä tosin olen ja kurja maailman silmissä, mutta aarre minulla on, jota en kuninkaan valtikkaan vaihettaisi, ja se aarre on mun Niiloni rakkaus. Sitä ei laki eikä oikeus, eipä itse kuolemakaan multa riistämään kykene. (käytävästä kuuluu kolinaa.) Kuulen astuntaa käytävästä. — — Varmaankin vanginvartija, joka tarkastaa, ovatko säilytettävänsä tallella.

(Vanginvartija avaa oven ja laskee Niilon sisään.)

Vanginvartija (ovella). Puolen tuntia, niinkuin sanoin. (sulkee oven.)

(Niilo astuu likemmäksi, katsoo Helenaan, joka istuu pää käden nojassa eikä häntä huomaa.)

Niilo (erikseen). Hän valvoo, vaan on vaipunut ajatuksiin. Kuinka suloinen hän nytkin on, vaikka kasvot ovat surusta kalvenneet. Ja murtovarkauden tehneelläkö olisi tuonlainen enkelin katsanto. Ei — se ei ole mahdollista! (ääneen.) Helena!

Helena (kavahtaa seisoaalleen). Niilo! — Ah, kuinka peljästyin! — — Miten olet tänne päässyt?

Niilo. Vanginvartija minun laski. Puolen tuntia ainoastaan hän sallii minun täällä olla — ja minulla on sinulle paljon puhumista. Helena, sinun täytyy — minä pyydän ja rukoilen sinua kertomaan kaikki, mitä tiedät tuosta onnettomasta raha jutusta. Oi, Helena, luotathan minuun?

Helena (teeskennellen kylmyyttä). Kenen käskystä tulet tänne minua tutkimaan?

Niilo. Kenen käskystä? — Taivaan Luoja, — hän kysyy kenen käskystä. — Minä rakastan sinua, Helena, minä kärsin, kun sinä kärsit, — minä tuskaa tunnen, kun sinua vaivataan, ja sinä kysyt, kenen käskystä tänne tulen. Helena, minä tahdon saada viattomuutesi selville, tahdon pelastaa sinun vankeudesta, ja sitten — niin — sitten elän taaskin toivossa ja odotan kärsivällisesti sitä hetkeä, jolloin sydämmesi heltyy ja sinä suostut tulemaan mun armaaksi vaimokseni. Oi, Helena, armas tyttö — ainoa sana vaan, — elämäni onni siitä riippuu, — sano, että olet viaton, ettet ole tuota rikosta tehnyt.

Helena. Säästä itseäsi ja minua, Niilo. Suotta sinä potkit tutkainta vastaan, ei Jumala ole meitä toisillemme luonut.

Niilo. Helena, minä olen rakastanut sinua puhtaana, viattomana, ylevämielisenä tyttönä, ja vaikka olisit mieron kulkijana ollut, olisit sinä kuitenkin minun silmissäni ollut herttaisin, armahin olento maan päällä juuri sentähden, ettei puhtaudessa eikä jaloudessa kukaan voinut mielestäni sinun rinnallesi nousta. Kun sinä tuona kauheana hetkenä sanoit itsesi syypääksi rikokseen, josta sinua ahdistettiin, — voi, Helena, — silloin tuntui ikäänkuin olisin taivaasta äkkiä heitetty pimeään syvyyteen ja epätoivossa luulin jo järkeni menettäväni. Mutta kun surun ensimmäinen huumaus hälventyi, nousi minussa uudestaan vakaa luottamus sinun viattomuutesi. Koko kiinniolon aikasi olen pannut kaikki voimani liikkeelle saadakseni selkeyttä tässä suhteessa, — olen puhutellut vanhempiasi, olen tutkinut ja miettinyt pääni ympäri, — mutta kaikki on tähän saakka turhaa ollut. Helena — armahani, mikä sinun on? Miksi vapiset, miksi kalvenet noin?

Helena (erikseen). Vahvista minua, o taivaan Herra!

Niilo. Älä käännä noita hempeitä kasvojasi pois, vaan

salli mun niitä nähdä se hetkinen, kun minut on suotu täällä olemaan.

Helena (sortuneella äänellä). Oi, Niilo, jätä minut nyt, — voimani uupuvat, — olen kenties valvonut liaksi.

Niilo. Älä vaadi minulta sitä, Helena, — toista kertaa, kenties, en enää puheillesi pääse. Sano vaan, että olet viaton, ja minä uskon sinua enkä enää sinua kiusaa.

Helena (erikseen). Ah, Jumalani, tämä on liian katkerata. (ääneen.) Niilo, etkö minua enää rakastaisi, jos olisin sen rikoksen tehnyt?

Niilo. Jos olisit sen tehnyt — — — Kuolisin, kenties, tai joutuisin mielipuoleksi, — mutta väki vallalla riistäisin varkaan kuvan sydämmestäni — — — Älä puhu mahdottomia, Helena, sinä et ole sitä tehnyt.

Helena. Oi, Niilo! Sinä riistäisit minulta rakkautesi, riistäisit minulta ainoan iloni, sen tähden, joka valaisee onnettomuuteni yön. Kauheata on vankeus ja kahleissa oleminen, kauheampata häpeä ja ihmisten ylenkatse, — mutta kauheinta kaikesta olisi sinun rakkautesi menettäminen. Ei Niilo — ei — sitä en jaksaisi kantaa.

Niilo (tarttuu hänen käsiinsä). Helena — mitä tämä on? Noin suurta arvoa et panisi rakkaudelleni, jos sydämmesi olisi kylmä minua kohtaan, niinkuin olet luuletellut.

Helena. Olen vaan sanonut niin, kun luulin velvollisuuteni sen vaativan. Kenties tulisi minun vieläkin peittää sinulta rakkauteni, mutta minä en voi. Minä rakastan sinua, Niilo!

Niilo (sulkee hänen syliinsä). Onko se totta, Helena, katso minuun, — oi, nuo silmät eivät petä. Omani sinä olet, mun armas, herttainen tyttöni. Taivaan nyt syliini suljen, — enkä huoli vaikka koko maailma meitä vastaan olisi. Minä puolustan sinua, minä etsin oikean syyllisen vaikka maailman äärimmäisestä kolkasta, ja hänen pitää saaman ansaittu palkansa, pitää monenkertaisesti saaman tuntea ne vaivat, jotka sinä syyttömänä olet saanut hänen tähtensä kärsiä.

Helena (irroittuu hänestä). Minä poloinen, mitä olinkaan tehä!

Niilo. Kuolema ja kadotus, — minä tahtoisin sulloa ja

survoa murskaksi sen ihmisen, joka sallii, että puhdas ja viaton tyttö hänen tähtensä vankeuteen heitetään.

Helena (erikseen). Mikä neuvoksi tulee, jos hän saa sen tietää.

Niilo (tahtoo jälleen sulkea häntä syliinsä). Helena, mun armas morsiameni, mun ihana, suloinen kultani, sano minulle jo, mikä saattoi sinun ottamaan syyksesi rikosta, jota et tehnyt ole?

Helena (välttää häntä). Niilo, anna minun olla. Voi, Luojani, armahda minua!

Niilo. Tai sano vaan, että olet viaton, että —

Helena. Sitä en voi, — en voi, Niilo. Ooh — minä tukehdun!

Niilo. Älä pelkää, armaani, miksi taaskin vapiset noin? Luota minuun, luota rakkauteeni, minä toimitan syyllisen kiinni ja silloin olet sinä vapaa.

Helena. Herkiä jo, herkiä! Sinä et voi minua auttaa, Niilo.

Niilo. Senkötähden, että säikähdyksestä sanoit itsesi syylliseksi? Ole huoletta ja jätä asia minun huostaani, kyllä selvitän kaikki, kun vaan sanot tuomarille ja kaikille olevasi viaton.

Helena. Sitä en sano — (polvillaan, puristaa molemmin käsin päätään.) älä kiduta minua enää — sitä en koskaan sano.

Niilo (peräytyy). Etkö sano? Minkätähden et sano?

Helena. En voi, — en saata, —

Niilo. Et voi, et saata? Miksikä et saattaisi?

Helena. En saata, sillä — — voi, Niilo, älä kohtelee minua noin kylmästi.

Niilo. Sano, että olet viaton.

Helena. Niilo, anna sydämmesi heltyä — rakasta minua, vaikka olen näin kurja ja onneton.

Niilo. Olethan viaton?

Helena. Minä antaisin henkeni sinun tähtesi, Niilo, — älä hylkää minua.

Niilo. Vastaa kysymykseeni.

Helena. Mitä pitää minun vastaaman — oi — olen vallan sekaisin — mitä tahdoitkaan tietää?

Niilo. Ethän ole varas? Helena, — sanastasi riippuu meidän molempain onni.

Helena. Ellen minä olisi varas, olisi joku toinen — — ellen minä olisi vankina ja raudoissa, olisi joku toinen.

Niilo. Miksi noita tyhjiä verukkeita. Helena, minä kysyn sinulta viimeisen kerran: oletko syylinen vai syytön?

Helena (nousee ylös). Ja minä vastaan sinulle viimeisen kerran: minä olen syylinen.

Niilo (hetken vaiti oltuaan). Tahdotko sillä sanoa, että ehdollasi, selvällä järjellä ollessasi murtausit isäni huoneesen ja veit hänen kaapistaan rahat?

Helena. Niin, — aivan niin.

Niilo. Ei, Helena, se on mahdotonta, sinä et ole sitä tehnyt.

Helena (on vaiti).

Niilo. Älä seiso noin jäykkänä, älä tuijota noin kama-lasti, näethän, minä vieläkin sinuun luotan. Joku toinen sen on tehnyt, eikö niin?

Helena. Ei, ei, ei! Ei kukaan muu kuin minä.

Niilo. Helena, saattaisitko minulta totuuden peittää hetkenä tänlaisena, jolloin sydämmemme toisiinsa sulivat, jolloin sielu sieluun yhtyi ja pyhä liitto meidät toisiimme sitoi?

Helena. Niilo, oi, armahda!

Niilo. Eikö ole sinulla mitään lisättävää?

Helena. Ei mitään.

Niilo. Eikö mitään selitystä?

Helena. Ei mitään — ei mitään!

Niilo. Niinpä en voi muuta kuin surkutella sinua, tyttö parka.

Helena. Niilo!

Niilo. Minä katkaisen siteen, joka äsken solmittiin, minä repäisen kuvasi sydämmestäni, vaikka verta se vuotaisi.

Helena. Niilo!

(Vanginvartija aukaisee oven.)

Vartija. Aika on kulunut.

Niilo. Jumala olkoon meille armollinen! Jää hyvästi — ainiaaksi! (menee vartijan kanssa ovesta.)

Helena. Niilo! (pyörtyy.)

WIIDES KUVAUS.

(Tiheä metsäinen, viertävä seutu. Sunnuntai-aamu. Kirkkoon soitetaan ja ihmisiä kulkee perällä kirja kädessä vasemmalta oikeaan.)

Hoppulainen (tulee laulaen vasemmalta, säkki seljässä). „Enpä itkenyt silloinkaan, kun mammani majasta läksin, Ryyppäsin viinaa, haukkasin rieskaa, tein niinkuin mammani käski.“ Ei, — hiiteen jo jääkööt kaikki laulut; ääneni on ollut sorrok-sissa aina siitä kuin Helena kiinni pantiin. Koko mailma on nyt mullin mallin, elämä edestakaisin. Penttulan viinapannukin on vallesmannin kynsissä ja olkoon vaan, ei se minua liikuta, ei laisinkaan. Minä vaan ihmettelen, kuinka hänen loitsutaitonsa laita silloin oli. Muuten ei asia minuun koske, ei rahtuakaan; sillä olenhan vakaasti päättänyt säästää jok'ainoan liian pennin, saadakseni vähän talouden tarpeita kokoon siksi kuin Helena vankeudesta pääsee. Niin sitä käy tässä matoisessa mailmassa! Kuka olisi luullut Helenankaan varkaisin menevän, — tyttö, joka on aivan kuin katekismosta otettu, niinkuin Iivari sanoo. Mutta mitäpä siitä! Kompas-tuu hevonenkin neljältä jalalta, saati ihminen kahdelta. (katselee syrjään.) Mikäs tuolla metsässä rapisee? — — — Penttula totta maarin siellä tulla kähmii — — Kas, kas, kuinka varovasti hän hiipii ja kurkistelee ympärilleen — — Niinpä hän väijyy kuin verta himoava peto saalista — — — Ollaan hiljaa, saadaa jänis! Noidalla on vehkeitä mielessä, se on varma. (kätkeytyy pensaihin oikeaan.)

Penttula (tulee vasemmalta; toisessa kädessä lapio, toisessa pieni laatikko, jota kätkee nuttunsa alle). Kaikki käy hyvin, vallan hyvin! Ei ketään ole likitienoolla — — — ei yksikään silmä näe toimiani täällä metsän synkässä kätkössä. (ottaa laatikon poveltaan.) Sinä olet viisas mies, Penttula. Mielin määrin olet sinä noita

ihmisparkoja nenästä vetänyt, nimesi on kuulu kautta Suomen niemen eikä ole Lapin rajojen tällä puolen tietäjää toista, joka sinulle vertoja vetäisi. Aarre, jota tuossa säilytän, se maineelleni taas siivet sivuun antaa. Kun älykkäästi sen kanssa menettelen — Uh — — tuhat tulimmainen, kuinka peljästyin!. Eikä se ollut muu kuin jänis, joka tuolta pensaan alta hyppäsi. Ei — — mun täytyy kiireesti kätkeä aarteeni tänne metsään, sillä niin kauan kuin sitä luonani säilytän, ei minulla ole yön lepoa, ei päivän rauhaa. (nostaa kiveä vasemmalla, kaivaa lapiolla sen alle kuopan, johon panee laatikon, ja väistää sitten kiven jälleen kohdalleen) Kas niin, nyt siitä huolesta on päästy. (pyyhkii hikeä otsaltaan.) Ja nyt voin olla vakaassa rauhassa, sillä jos joku löytäisikin laatikon täältä metsästä, niin kukapa voisi ilmoittaa, että minä sen tänne kätkin. (lintu visertää.) Viserrä vaan sinä västäräkki, lauluasi eivät ihmiset ymmärrä. En pelkää sinua, en pelkää jänistä, enkä maan matosiakaan, sillä ne eivät todistajiksi kelpaa. (kirkon kellot soivat.) Kirkkoon soitetaan. Nyt on pyhäaamu, — — sitä en ollenkaan muistanut. — — Niin — — aikoja on kulunut siitä, kun minä viimeksi kirkossa kävin. En tiedä, mikä syynä lieenee, mutta tukala on mun olla, kun sinne menen. Ihmiset väistyvät minusta niin loitolle kuin suinkin voivat ja pappi iskee minuun silmänsä niin tuimasti, että mun ehdottomasti täytyy painaa pääni alas. — — No, niin! Kun minua ei haluta kirkkoon mennä, niin pysyn sieltä poissa. Ei siitä sen enempää. Olinko minä Jumalan sanan vaivainen, minä? Ei? Tässä on mies, joka ei avukseen huuda taivaan eikä helvetin voimia, vaan turvaa omaan sukkeluuteensa ja hyvään älyynsä. Ihmiset tosin sanovat minun olevan liitossa paholaisen kanssa, ha, ha, ha, luulevat minun myyneeni hänelle sieluni, ha, ha, ha. Mutta minä heille nauran ha, ha, ha! — nauran ja pistän houkkioitten rahat kukkarooni, ha, ha, ha!

Loviisa (tulee oikealta virsikirja ja nenällinä kädessä; pysähtyy nähdessään Penttula ja tulee alas etunäyttämölle). Mitä te nauratte, Penttula?

Penttula. Ilman vaan lystikseni.

Loviisa. Minä olin kirkkoon menossa, vaan kun huomasin teidän täällä metsässä, poikkesin puheillenne.

Penttula. Puhukaa! Minä kuulen.

Loviisa. Tahtoisin kysyä teiltä, mitä hyötyä luulette minulla siitä olevan, että Niilo Helenasta luopui, kun ei hän kumminkaan minusta sen enempää välitä?

Penttula. Mitä hyötyä teillä siitä on, sitä en tiedä eikä se minuun koskekaan. Te lupasitte minulle tynnyrin rukiita, jos saisin Niilon Helenasta luopumaan. Sen tein ja te olette maksanut. Mielestäni olemme nyt kuitit.

Loviisa. Mutta siihen en minä voi tyytyä, ymmärrättehän.

Penttula. Vaan —?

Loviisa. Vaan tietysti täytyy minun myöskin tulla emännäksi Peltolaan.

Penttula. Se on eri juttu.

Loviisa. Kaksi tynnyriä annan teille rukiita, jos saatte Niilon minuun taipumaan. . . Lupasinko liian vähän? Saatte kaksi tynnyriä lisää, sitten kun olen Niilon kanssa naimisessa.

Penttula (erikseen). Neljä tynnyriä — se on palkka, jota ei saa ylenkatsoa. (ääneen.) Asia ei aivan pian voi toteutua, sillä minun täytyy sitä varten aineita hankkia aina Lapista saakka.

Loviisa. Kyllä minä odotan, ryhtykää vaan pian toimeen. Ja tulkaa tänä iltana meille, niin annan teille jo yhden tynnyrin edeltäpäin, mutta ymmärrättehän, vasta sitten kuin isä nukkuu.

Penttula. Niin, tietysti, — vasta sitten kuin isänne nukkuu.

Peltola (tulee virsikirja kainalossa oikealta; pysähtyy nähdessään Penttulan ja Loviisan, tulee esiin). Hehei! Loviisa tilaa lemmen juomaa Penttulalta ha, ha, ha. No, hiis! Taisinpa osata oksaan, koska noin peljästyitte.

Loviisa. Minä — — — enhän minä — — — pyysin vaan rohtoja — — — — taikka tuota neuvoa, kun olin kadottanut kultasormukseni, — juuri nyt kirkkoon tullessani, — näettehän kirjastakin, että olen sinne menossa.

Peltola. Niin vaan, niin vaan; — sinne olin minäkin menossa, mutta heikkarin hyvä, kun teitä tapasin, Penttula; olin muuten aikonut käydä tänä iltana luonanne.

Loviisa. Ei maar'; — minun täytyy rientää tästä kirkkoon, ennenkuin pappi saarnaan ehtii. Jääkää hyvästi, isäntä! Hyvästi, Penttula!

Peltola. Herran haltuun!

Penttula. Hyvästi, hyvästi!

Peltola. Nähkääs, Penttula, asian laita on senlainen, että — (aikoo istua sille kivelle, jonka alle Penttula on laatikon kätkenyt.)

Penttula. Älkää, — älkää sille kivelle istuko, täällä on parempi.

Peltola. Eikös mitä; tässä on vallan hyvä. Niin, näette, asian laita on senlainen, että nuo rahat, jotka tässä tuonoin minulta varastettiin, ovat aina vaan tiellä tietymättömällä, eikä tyttö oikeudessakaan tunnusta, mihin ne ovat joutuneet. Sentähden pyytäisin nyt teiltä neuvoa, koska kuulutte olevan varsin mainio toimittamaan varastettua tavaraa takaisin tulemaan.

Penttula. Olisinko suotta tehnyt kolme pitkää matkaa aina Lapin raukoille rajoille, jossa maailman suurimmat turjat asuvat.

Peltola. Matkoistanne olen kuullut kerrottavan. Mutta tullaksemme nyt takaisin asiaamme, niin varonpa, että tytöllä on joku rikostoveri, joka säilyttää rahat eikä rohkene niitä panna liikkeelle, kun tietää seteli-numeroitten olevan minulla muistoon pantuna.

Penttula. Pelkää kaiketi selkänahkaansa, hi, hi, hi.

Peltola. Kaiketikin. Tuosta tulisi teidän nyt ottaa selvä, Penttula.

Penttula. Tänä päivänä, jos niin tahdotte.

Peltola. Ihanko todella? Voisitteko jo tänä päivänä toimittaa minulle rahani takaisin? Mainiota! Ja paljonko vaaditte vaivoistanne?

Penttula. Jos heti olisitte tullut luokseni, olisin sen muutamasta markasta tehnyt; nyt on asia käynyt niin mutkalliseksi ja vaikeaksi, että mun täytyy saada puolet varastetusta.

Peltola. Menkää hiiden kattilaan! Puolet varastetusta? Kaksisataa viisikymmentä markkaa? Johan te, Penttula hyvä, olette pohjatoin kuin papin säkki.

Penttula. Vähemmästä en voi sitä tehdä.

Peltola. Mutta ajatelkaahan toki —

Penttula. En minä teille apuani tarjoo. Jätetään asia sikseen.

Peltola. Eikö siinä ollenkaan ole tinkimisen varaa?

Penttula. Ei penninkään. Mutta niinkuin sanoin: jätetään sikseen.

Peltola (erikseen). Tuhannen tuhatta, mimmoinen nylkyri hän on. (ääneen.) No, täytyneehän minun suostua. Parempi pyy kädessä kuin kymmenen oksalla.

Penttula. Ennenkuin päivä puoleen ehtii, on teillä rahat kädessä. Lähtekäämme asuntooni, siellä säilytän aineet, jotka salaiset asiat ilmi tuovat.

Peltola. No, antaahan olla! Enpä ole tämmöisessä pelissä vielä ennen ollut. Mutta olkoon menneeksi, jos vaan rahat takaisin saan. (nousee; menevät yhdessä vasempaan.)

Hoppulainen (tulee kontaten pensaista oikealla). Menkää te Jumalan nimeen, lyökää nenänne ensimmäiseen kiveen. Ja nyt sukkelaa, sanoi Rusiini, kun sauna paloi. Katsotaan, mitä aarteita noita kiven alle kätki. (Nostaa kiveä ja ottaa sen alta laatikon, jonka kantta hän aukaisee.) Voi, sinä pyhän Pirkitan pannurieska, — rahaahan täällä on! Yksi, kaksi, kolme, neljä — viisi sadan markan seteliä; — kaikki harmaita ja kauniita kuin Laukaan varikset. (nostaa laatikkoa korkealle.) Hei, hurratkaa pojat! Näin suurta rahasummaa en ennen ole nähnytkään yhtä aikaa, vielä vähemmän kädessäni pitänyt . . . Mitä tekisin? Pistänpö poveeni? — — — Ei — — en tee sitä, olisihan se niinkuin puolta varkautta. Mutta — — — panisinko ne toiseen kätköön. Esimerkiksi tuon kiven alle tuossa? Se kelpaa. (nostaa toista kiveä ja kätkee sen alle laatikon.) Pian hän omansa sieltä saa, jos hän kerran tietäjä on. (hyräilee.) Älä hiisku hiirulainen, katti päälles katselee. Älä hiisku hiirulainen — — (menee oikeaan.)

(Peltola ja Penttula tulevat vasemmalta.)

Penttula. Tämä sama paikka se oli, jonka näin tulikiven liekissä ja tuossa on kivi, jonka alta rahanne löydätte.

Peltola. Tuonko kiven alta? No, ei uskoisi! (nostaa kiveä.) Mutta ei täällä mitään ole.

Penttula. Eikö ole? — — — Kuolema ja kadotus! Onko maa ne niellyt vai itse paholainenko täällä on käynyt?

Peltola. Entä, jos ei niitä ole siellä ollutkaan.

Penttula. Siellä ne olivat, vaikka hirteen minua vie-täisiin.

Hoppulainen (tulee hyräellen säkki seljässä.) Mistä kukko kullat saapi, kana hopiat kaivaa. Mistä kukko — Päivää, isäntä! Päivää, sinä mailman mainio noita!

Peltola. Päivää, päivää!

Hoppulainen (laskee pussinsa maahan). Ostakaa, isäntä, puu-tavaraa. Täällä on lusikoita, kauhoja, taikinan hierimiä, ja nähköös vaan! Kehloa ei saa sievempää, ei jauho uurre eikä suu. Oksa on pikkuinen pohjassa, mutta se on vaan nuottia sen elämälle.

Peltola. Kauppaako sinä jumalaton hierot pyhäpäi-vänä? Laitatko itsesi kirkkoon siitä.

Hoppulainen. Mitäpä koira kirkossa tekee, ei siellä haaskaa ole.

Penttula (erikseen). Minä epäilen tuota miestä.

Hoppulainen (hyräilee). Mistä kukko kullat saapi, kana hopeat kaivaa? Mistä kukko kullat saapi — Ostakaa pois, isäntä, 25 penniä, — ei ole hinnalla pilattu.

Penttula. Kuuleppas — oletko sinä jo kauankin täällä metsässä kuljeskellut?

Hoppulainen. Ajan määrää en tiedä, mutta perille en kumminkaan vielä ole päässyt.

Penttula (erikseen). Hän sen varmaankin on tehnyt. (ääneen.) Minne olet sitten menossa?

Hoppulainen. Minne menet, pöpönkäpälä? Sinne, kunne läätsäkkö. Minne menet läätsäkkö? Sinne, kunne pyöräkkö. Mutta arvaas, minne pyöräkkö menee! (hyräilee.) Mistä kukko kullat saapi, kana —

Penttula. Mies, sinä olet vienyt Peltolan isännän rahat tuon kiven alta.

Hoppulainen. Peltolan isännän rahat? No, nyt minä kummia kuulen. Ovatko teidän rahanne olleet tuon kiven alla, isäntä?

Peltola. Niin Penttula sanoo.

Hoppulainen. Enpä, lempo viekoon, olisi luullut teidän tuonlaisessa paikassa rahojanne säilyttävän.

Peltola. Sinä et ymmärrä. Ne viisisataa, jotka tässä tuonoin minulta varastettiin —

Penttula. Hän vaan suotta viisastelee, mutta sillä hän ei pitkälle pääse. Hoppulainen, kuule tarkkaan, mitä nyt sanon. Joko tuot rahat tänne heti, taikka minä sinun vaivaiseksi noidun, eikä pidä sinulla tervettä hetkeä oleman tämän päivän perästä.

Hoppulainen. No noh, — hiljaa lapset lehterillä, taikka pappi saarnaa koko päivän.

Penttula. Älä saata minua vimmaan, mies. Tuhat tulimmainen, sinun paha perii, jos vihani kuohumaan rupee. Tunnustatko, tunnustatko heti, että piileskelit tuolla pensaissa äsken, kun ne kiven alle kätkin, vai väitätkö —

Hoppulainen. Oma suu tikan pojan surma. Kuulitteko isäntä, kuinka hän sanoi: „äsken kun ne kiven alle kätkin.“

Peltola. Minä sen kuulin ja ihmettelen.

Penttula (erikseen). Kiusa ja kuolema, olenko järkeni menettänyt!

(Kirkkoon soitetaan. Kirkkoväkeä, Niilo, Loviisa y. m. tulee vasemmalta. Kaikki pysähtyvät uteliaina.)

Peltola. Mutta sanos nyt sentään, Hoppulainen, oletko sinä todenperää nähnyt niitä rahoja?

Hoppulainen. On niitä nähty, vaikk'ei ole syöty, sanoi hämäläinen silakoita.

Kirkkoväki. Mitä rahoja täällä kaivataan? Onko jotakin kadonnut?

Hoppulainen (hyppää kivelle). Kuulutus! Nyt taas on Hatulan pappilasta kadonnut yksi mustanpruuna hevonen, täydessä raudassa, kellonrapa kaulassa; joka tämän sanan veisi lukkarille, taikka läänin kupparille, hänen palkkansa pitää kunniallisesti maksettaman, annetaan tynnyri tyhjää rukiita, kaksi markkaa olematonta rahaa, karpio kauran kuoria. Navetsuu, sanon minä! (alas kiveltä.)

Penttula (erikseen Hoppulatselle.) Sata markkaa sinulle annan, — saat vaikka kaksikin, jos minulle ilmoitat, missä rahat ovat.

Hoppulainen. „Mik, on raha, tavara. Lika, multa katoova.“

Penttula (samoin). Viisi kannua viinaa annan vielä kaupan päälle.

Hoppulainen. „Viina viisaan villitsee, Vallan väkevält' pois ottaa.“

Penttula. Sinä olet mieletön. Viimeisen kerran sinua varoitan: älä yllytä minua vihaan.

Hoppulainen. Miäpä sinun vihastasi. Ei se tunnu minussa enempää kuin talonpojassa viina.

Penttula (ääneen). Konna, heittiö, varas!

Hoppulainen. Se itseens' meinaa, joka toista soimaa.

Penttula. Hän on yksissä neuvoin Aholan Helenan kanssa varastanut Peltolan rahat. Ottakaa hänet kiinni miehet!

Hoppulainen. Oho! sanoi savolainen, kun säikähti.

Penttula. Tutkikaa hänen pussinsa; pohjalla löydätte pienen puulaatikon, jossa on viisi sadan markan seteliä. Joutukaa, ennenkuin hän karkaa käsistämme!

Hoppulainen (sieppaa pussin selkäänsä). Mitä se syrjäiseen kuuluu, mitä itsellisen pussissa on.

Peltola. Mielestäni voisitte sen itse tehdä, Penttula.

Penttula. Minä sen teen, ja minä sen vastaan. (ottaa pussin Hoppulaiselta ja purkaa sieltä esiin lusikoita, kauhoja y. m.)

Hoppulainen (katselee kyyrysilillään toisen turhaa työtä, hyppelee ja hyräilee mielissään). Mistä kukko kullat saapi, kana hopeat kaivaa. Mistä kukko kullat saapi, kana hopeat —

Peltola. Ei ole luulo tiedon väärtti. Kuinkas nyt Penttula näyttää toteen syytöksensä?

Penttula. Kirottu konna! Sano, uskallatko kieltää ottaneesi rahat tuon kiven alta?

Hoppulainen. Johon näin sinun ne kätkevän. En, — en ole sitä aikonutkaan kieltää. Mutta sano nyt sinä, maan mainio noita, tietäjä suurin Suomen niemen, ilmaise, mihin panin rahat, joita Peltolan omaksi sanot, ja jotka otin kätköstäsi tuon kiven alta.

Penttula. Onneton! Tämän sinulle vielä kauheasti koston.

Hoppulainen. Mun kostosi kärsiä täytyy. (Peltolalle.) Isäntä — nostakaa vähän tuota kiveä tuossa ja katsokaa, ettekö kenties sen alta rahoja löytäisi.

(Peltola nostaa kiveä ja löytää rahat. Penttula syöksee hänen luokseen.)

Hoppulainen (pyörähyttää Penttulan pois). Pappilan muori käski paistia kääntää, vaan ei maistaa.

Peltola. Aivan oikein! Tässäpä ovat rahani. (ottaa taskukirjan esille.) Katsokaa, hyvät ystävät, samat numerot seteleissä, kuin minullakin täällä taskukirjassani.

Kirkkoväki. Ihan samat.

(Penttula aikoo mennä tiehensä, mutta Niilo pidättää häntä.)

Niilo. Seis, mies! Mihinkä semmoinen kiire? Ennen kuin tästä menet, tulee sinun meille selvittää, kuinka nuo rahat ovat sinun huostaasi tulleet.

Peltola. Varmaankin! Se hänen tulee tehdä.

Kirkkoväki. Se on oikeus ja kohtuus.

Penttula. Ha, ha, ha; Te osaatte tosiaankin leikkiä laskea.

Niilo. Se on täyttä totta. Leikki on tästä kaukana.

Penttula. Olisiko se täyttä totta? Minä varoitan sinua, Niilo, älä saata minua vimmaan.

Kirkkoväki. Emme laske häntä, ennenkuin hän on asian selittänyt.

Penttula. Olenko teille ennenkään töistäni tiliä tehnyt? Olenko koskaan teille edestuenut niitä salaisia voimia, joiden avulla ihmetöitä olen matkaansaanut?

Niilo. Nyt me sitä vaadimme.

Penttula. Pois tieltäni, te typerät hölmöt, pois ennenkuin vihani syttyy! Vielä minä teitä säälin, mutta varokaa itseänne, jos koston himo minussa liekkiin leimahtaa.

Niilo. Askeltakaan et tästä astu, ennenkuin vaatimuksemme täytät.

Penttula. Koettakaahan estää minua menemästä te käärmeen sikiöt, koettakaa tehdä minulle väkivaltaa, mutta tietäkää myös, että sen perästä teitä kova onni vainoo, laihonne lakastuu, tuli raunioiksi teidän huoneenne polttaa ja liha ruumiissanne mätänee aina luita myöten.

Niilo. Hakekaa nuoria, miehet, me panemme hänet kiinni.

Penttula. Senkö rohkenisitte tehdä, te nokkaviisaat hölmöt, te ylpeät hokarit! Panna minut kiinni, — minut, joka loihtutaidossa voin Lapin mainioimpain noitain rinnalle astua! Tehkää se, — tehkää! Mutta minä sanon teille, minä, jonka sanasta haudat aukenevat ja kirkon ovet seljälleen lentävät, — minä valalla vannon, että sinä hetkenä teihin kuolema kyntensä iskee ja kadotus aukaisee eteenne ammottavan kintansa, johon pienet pirut teidät kiljuen potkaisevat. Te kurjat pöllöpäät! Rohkenetteko vielä tehdä vastarintaa sille, joka on liitossa itse pimeyden pääruhtinaan kanssa?

Hoppulainen. Hyi, oikein jo selkääni karmii. (tytöt väistyvät kamoksuen, miehet näyttävät epäilevän.)

Niilo. Pöllöpäitä tosin olisimme, jos tuon puheen jälkeen sinut rankaisematta päästäisimme. Puolusta itseäsi, mies, nyt aion koetella voimia kanssasi. (Hän karkaa Penttulan päälle, jonka hän tuota pikaa heittää maahan.) Tuokaa nuoria tänne, miehet!

Penttula. Päästä minut irti, — Jumalan tähden — päästä minut!

Niilo. En! En päästä, ennenkuin tunnustat, mistä rahat sait.

Penttula. Sinä kuristat minun, — auttakaa, hän tappaa!

Hoppulainen. Tunnusta syntisi, Penttula, saat puolet anteeksi.

Niilo. Tunnusta, niin hellitän kohta.

Penttula. Säästä henkeäni, ole armollinen!

Niilo. Tahdotko tunnustaa?

Penttula. Kaikki, jos vaan säästät henkeäni.

Niilo. Mistä sait rahat?

Penttula. Oi, voi! Päästä ensin. Ooh, sinä kuristat minun — — — Minä — minä ne otin — isäsi kaapista.

Kirkkoväki. Häinkö ne onkin varastanut?

Loviisa (kääntyy pois ja hieroo tuskissaan nenäliinaansa).

Niilo. Ja sinäkö myöskin jätit huoneesen Aholan Heleen huivin, saattaaksesi häntä epäluulon alaiseksi?

Penttula. Hellitä jo Herran nimessä!

Niilo. Vastaa, sinäkö sen teit?

Penttula. Minä — minä sen tein.

Hoppulainen. Voi yhtähyvin! Mutta eikö sinulle, Penttula, jo tule tunnon kannetta?

Niilo. Joko teillä on nuoria miehet? (alkavat sitoa Penttulaa.)

Peltola. Tuo hävytön konna! Viattomasti on tyttö raukka saanut kärsiä.

Penttula. Armahtakaa minua, minä rukoilen teitä, — älkää sitoko minua, — Jumalan tähden — ettehän vaan aikone viedä minua kruununmiesten käsiin?

Niilo. Se on tietty. Vieläkö sitä epäilet?

Penttula (polvillaan hammasta lyöden). Armahtakaa, armahtakaa! Loviisa, rukoile puolestani, rukoile, tyttö, sinunhan tahtesi olen tähän tilaan joutunut, sinähän sait tuon onnettoman varkauden mieleeni juohtumaan, kun pyysit minua noitumisella luovuttamaan Helenaa Niilon mielestä. Sinä olet syyppää kaikkeen, — pelasta minut, — kuuletko, rukoile puolestani! Alas polvillesi, tyttö, ja rukoile!

(Tytöt väistyvät Loviisasta, joka häveten ja tuskallisena katsoo maahan ja vääntelee nenäliinaansa.)

Penttula. Kurja, katala nainen! Äänettömänä hän seisoo, vaikka tietää olevansa onnettomuuteni alku ja juuri. Voi, että tästä vielä pääsisin ja voisin sinulle kostaa — kauheasti kostaa.

Niilo. Ylös mies! Miksi viivyttellemme vielä tässä, kun joka hetki on katkeruuden lisäystä hänelle, joka syyttömästi vankeudessa istuu.

Penttula. Ooh — minä olen hukassa.

Hoppulainen. Miesparka! Annetaan hänen mennä karkuun.

Niilo. Sinä unohdat, että Helena istuu vankeudessa, josta hän ei pääse, ennenkuin asian oikea laita ilmi tulee.

Hoppulainen. Onhan tässä kyllä niitä, jotka voivat asiassa todistaa.

Penttula. Niin, onhan tässä. Päästäkää minut, tehkää niinkuin Hoppulainen sanoo, — minä menen Lapin maahan enkä ikinä enää takaisin tule.

Peltola. Ei käy se laatuun, että me syyllisen vapaaksi

päästäisimme, sitten kuin viattoman ensin olemme vankeuteen toimittaneet.

Kaikki. Ei, — se olisi konnamaista. Vankeuteen hän on toimitettava, — vankeuteen! (tarttuvat kiinni Penttulaan ja vievät hänet pois.)

(Näyttämö hetken aikaa tyhjänä. Antti ja Maria tulevat vasemmalta.)

Maria. Jos istuisimme tänne vähäksi aikaa, koska kirkon ovet vielä ovat suljetut.

Antti (istuu väsyneenä ja alakuloisena kivelle). Sanoinhan sen. Me läksimme liian aikaiseen liikkeelle. Iltakirkko alkaa vastan neljältä.

Maria. Voimmehan lukea sillä välin. (Istuu toiselle kivelle.) Tahdotko kuunnella niin luen ääneen?

Antti. Tee tuo.

Maria (lukee). Herra panee kuorman meidän päällemme, mutta hän myös auttaa meitä. Sela! [puhuu.] Kuule, Antti! Syntiä teemme Jumalaa kohtaan, kun näin toivottomuuteen vaivumme, vaikka Herra itse sanassaan lupaa meitä auttaa.

Antti. Eihän tässä apu ole mahdollinen, kun tyttö itse sanoo rahat ottaneensa.

Maria. Herralle ei mikään ole mahdotonta. Pankaamme vaan toivomme häneen.

Antti. Toivomme? Vieläkö puhut toivosta tässä häpeän kurjuudessa. [tuskallisesti, painaen päätänsä käsiin.] Pääni menee valan sekaisin, kun ajattelen, että Helena, meidän ainoa lapsemme, vankeudessa istuu, — kahleissa murtovarkauden tähden!

Maria [lähestyy häntä ja laskee kätensä hänen olkapäälleen]. Herra panee kuorman meidän päällemme, mutta hän myös auttaa meitä. Sela!

Helena [tulee vasemmalta, huomaa vanhempansa ja tulee alas heidän luoksensa. Niilo ja Peltola tulevat hänen jäljessään.]

Helena. Herra panee kuorman meidän päällemme, mutta hän myös auttaa meitä.

Maria. Helena!

Helena [juoksee äitinsä syliin]. Pelastettu! vapaa! Isä, äiti! Sulkekaa minua syliinne, — tehkää se ilman epäilystä, sillä puhdas olen ja viaton Jumalan ja ihmisten edessä rikokseen, josta minua syytettiin.

Maria. Herra taivaassa kiitetty olkoon!

Antti. Kuinka tämä on mahdollista?

Helena. Totuus on tullut ilmi, isä.

Antti. Mutta, lapsi kulta, — minä en ymmärrä. — Min-kätähden otit syyksesi rikoksen, johon olit viaton?

Helena. Niin — näethän isä — tuo huivi —

Antti. Huivi? Mikä huivi?

Helena. Joka löytyi Peltolan suojasta —

Antti. No niin?

Helena. Olinhan sen sitonut sinun käteesi.

Maria. Ah, minä jo aavistan.

Antti. Ja sinä luulit —?

Helena. Suo anteeksi, isä, — sinä et silloin ollut aivan selvällä päällä ja sentähden luulin sinun tehneesi tuon rikoksen.

Maria. Rakas lapsi!

Antti. Tyttö, tyttö!

Niilo (lyö otsaansa). Enkö epäillyt jotakin tuonlaista!

Helena. Älä minua nyt toru, isä kulta!

Antti. Otinhan huivin kädestäni irti ennenkuin läksin ja heitin sen penkille.

Peltola. Josta Penttula sen sieppasi ja jätti huoneeseni, kääntääkseen epäluuloa Helenaan.

Helena. Näes, sitä en tiennyt, isä, — muistin vaan: „viina vie miehen mieltä vaille, naurun naiselta lopettaa.“

Antti. Kirottu viina! Tästä lähtien et mun enää näe viinaa nauttivan, lapseni.

Helena. Isä, onko se totta? — Siunattu olkoon sitten hetki, jolloin minua vankeuteen raastettiin!

Peltola. Ah — nyt vasta asia on minulle täydellisesti selvä. Antti hyvä, anna minulle selkään, anna oikein miehen kädestä, ja lyödään sitten kättä sovinnoksi. Minä pyydän sinua —

Antti. Minäkö antaisin teitä selkään? Ei — eihän toki! Kaukana olkoon minusta vihan vimma ja koston himo tänä onnen ja ilon hetkenä. Tuossa, isäntä, käteni! Valmis olen sovintoon ja sitten on kaikki hyvin.

Peltola. Ei vielä kaikki.

Niilo (erikseen). Ei vielä kaikki!

Antti. Mikä meiltä vielä puuttuisi. Olemmehan saaneet takaisin kadonneen karitsamme —

Maria }
Antti } (yht'aikaa). Karitsamme, joka sitä paitse on ainoamme.

Peltola. Vielä painaa eräs asia mun sydäntäni.

Antti. Purkakaa se sieltä, keventäkää mielenne ja sitten — ilo ja riemu vaan seassamme vallitkoon. Tämä on siunattu päivä, tämä on onnen hetki!

Peltola. Helena, — mieltäni karvastelee, kun tässä tuonoin kielsin Niiloa kosimasta sinua. Voitko unhottaa ukon tyhmyyden?

Helena. Isäntä hyvä!

Peltola. Silmäni ovat auenneet. Näes, nyt pitäisin sen suurena onnena, jos sinun saisimme emännäksi taloomme. Mitä sanot?

Niilo. Helena, anna minulle anteeksi!

Helena (heittäytyy Niilon syliin). Oi, Niilo, tämä on liian paljon yhtähaavaa!

Niilo. Sinä olet minun — minun omani!

Helena. Iäti! Ainiaan!

Hoppulainen (tulee iloisesti juosten vasemmalta, pysähtyy äkkiä nähdessään Niilon syleilevän Helenaa; käy totiseksi). Taivahan talikynttilät!

Antti. Iloisia uutisia, Hoppulainen. Helena on vapaa ja kihloissa Niilon kanssa.

Hoppulainen. Kihloissa Niilon kanssa! Hyvä juttu, sano! Sumelli, kun selkäänsä sai.

Peltola. No, mies, mikä sinua vaivaa? Olethan totinen kuin vanha lapanen.

Hoppulainen. Ensimmäinen yö pahin hirsipuussa.

Antti. Niin, — älä pane pahaksesi, veli kulta. Kyllä hän minä tytön sinulle lupasin, mutta itse hän on toisen valinnut.

Hoppulainen. Ei katti kaikkea saa mitä pyytää.

Helena [tarttuu molemmin käsin Hoppulaisen käteen]. Kuinka voin

teitä kiittää, niinkuin tahtoisin, Hoppulainen! En koskaan, koskaan unhota sitä hyvää, jonka minulle olette tehnyt.

Hoppulainen. Mutta hylkäätpä minun kuitenkin, Helena, — jätät mun yksin kuin poltetun petäjän, tahi kuin kuivan kuusen oksan, tahi karsitun katajan.

Helena. Ei yksin, Hoppulainen, teillä on tästä päivästä lähtien uskollisia ystäviä.

Niilo. Sinun pitää muuttaman meille, Hoppulainen, ja niin kauvan kuin talossamme leipää on, ei sitä sinultakaan pidä puuttuman.

Peltola. Oikein, Niilo! Helena tulee sinulle kumppaniksi, Hoppulainen minulle.

Antti. Nauru hyvälle, nauru pahalle, suomalainen sananlasku; — eikös niin, Hoppulainen?

Hoppulainen. Juuri niin! No — ei muuta kuin kättä myllyssä ja lykka till! [kättelee Niiloa ja Helenaa; laulaa]. „En mä huoli surrakaan, en kannan suurta huolta. Ei se taia tyttöin tähden tämä poika kuolla.“

Muut. Vielä vain! No, johan nyt!

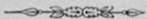
Hoppulainen. Mutta yksi asia vaan on varma, siitä ei pääse mihinkään.

Muut. Mikä se on Hoppulainen?

Hoppulainen. Tahdotteko sen tietää?

Muut. Sano, sano!

Hoppulainen. Varma on, että tää mailma on kiperä ja kapera kuin — pukin sarvi.

Yht'aikaa Murtovarkauden kanssa on minun kustannuksellani ilmestynyt:

FORPAN POIKA.

KUVAUS KANSAN ELÄMÄSTÄ.

Kirjoittanut

P. Päivärinta.

Ynnä tekijän elämäkerran ja muotokuvan kanssa.

Kirjan hinta on 2:25 p:ää.

Ne tilaukset, jotka minulle suoraan tulevat ja joita kirjan hinta seuraa, toimitan eri lähetysmaksutta. Jos 7 kapl. ostetaan, annetaan 8:s ilmaiseksi.

Porvoossa huhtikuussa 1883.

Werner Söderström.

Hinta: 1 m. 25 p:ää.